

Az óvoda neve:

„Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda

Az óvoda címe:

4032 Debrecen, Bessenyei u. 7.

OM azonosító: 030906

Fenntartó neve:

„Empátia a Bölcsődés és az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítvány

Fenntartó címe:

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

Az empátia a személyiség olyan képessége, amelynek segítségével a másik emberrel való közvetlen kommunikációs kapcsolat során, bele tudja élni magát a másik lelkiállapotába. Ennek a beleélésnek nyomán meg tud érezni és érteni a másikban olyan emóciókat, indítékokat és törekvéseket, amelyeket az szavakban direkt módon nem fejez ki, és amelyek a társas érintkezés szituációjából nem következnek törvényszerűen. A megézés és megértés fő eszköze az, hogy az empátia révén a saját személyiségben felidéződnek a másik érzelmei és különféle feszültségei. Ezt úgy is ki lehet fejezni, hogy a személyiség beleéli, mintegy a másikba vetíti önmagát.

Buda Béla

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ	4
II. HELYZETELEMZÉS	6
III. NEVELÉSI CÉLJAINK, FELADATAINK.....	8
1. AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA	9
2. AZ ÉRZELMI, AZ ERKÖLCSI ÉS AZ ÉRTÉKORIENTÁLT KÖZÖSSÉGI NEVELÉS.....	13
3. ANYANYELVI-, ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA	16
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI.....	20
V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI	22
1. A JÁTÉK.....	22
2. VERSELÉS, MESÉLÉS, ...	24
3. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC	27
4. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA	29
5. MOZGÁS	32
6. KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE	35
7. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK.....	40
8. TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS	42
VI. AZ ÓVODA ÜNNEPEI, RENDEZVÉNYEI.....	43
VII. AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE	45
VIII. TERVEZÉS, SZAKMAI DOKUMENTUMOK, AZ ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS RENDSZERE	47
IX. DIFFERENCIÁLÁS, KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYEREKEK, GYER- MEKVÉDELEM	51
1.sz. Melléklet	
2.sz. Melléklet	
3.sz. Melléklet	
Érvényességi rendelkezés	
Legitimációs záradék	

I. BEVEZETŐ

Intézményünk ideális természeti környezetben, a debreceni Nagyerdőn helyezkedik el. Az óvoda karakteres épülete, esztétikusan kialakított udvara harmonikusan illeszkedik a környezethez, barátságos, családi hangulatot áraszt.

Óvodánk 96 fő befogadására alkalmas. A nevelési feladatokat csoportonként két óvodapedagógus, a gondozási teendőket egy, a nevelőmunkát közvetlen segítő dolgozó látja el.

Tárgyi feltételeink kedvezőek. A csoportszobák berendezését a természetes anyagok dominanciája, s a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodó, fejlődésüket maximálisan elősegítő felszerelési tárgyak, játékeszközök kimagasló aránya jellemzi. Két ebédlővel és egy jól felszerelt tornaszobával is rendelkezünk.

Óvodánk a **Debreceni Egyetem** támogatásával - önálló alapítványi óvodaként működik. A szülők jelentős része a Debreceni Egyetemen dolgozik, de szívesen fogadjuk a nem egyetemi dolgozók gyerekeit is.

Az intézmény működtetéséhez szükséges anyagi bázis egyik fő forrása a szülők által havi rendszerességgel befizetett költségtérítési díj, melynek mértéke attól függ, hogy a szülő - munkahelyét tekintve - milyen szálon kapcsolódik a Debreceni Egyetemhez.

*** A költségtérítési díj megállapításának elvei:**

- A befizetendő díj összegét az Empátia Alapítvány Kuratóriuma határozza meg, a mindenkori változtatás jogát fenntartva.
- A díjszabás elbírálásánál a DE alkalmazottai kedvezményben részesülnek.
- Az aktuális költségtérítési díj összegének meghatározása a kuratórium hatáskörébe tartozik. Az érvényes összeget a kuratóriumi ülés jegyzőkönyvében rögzített határozat tartalmazza. A szülők tájékoztatása írásbeli megállapodás alapján történik.

Költségtérítési kategóriák:

- DE** dolgozó, hallgató
- Egyéb munkahelyen dolgozó

Pedagógiai munkánk értékpreferenciái:

- ❖ a gyermeki személyiség tisztelete
- ❖ játékosság
- ❖ élményszerűség
- ❖ tevékenységközpontúság
- ❖ differenciált képességfejlesztés
- ❖ természetközelség

Kiemelt figyelmet fordítunk:

A környezeti nevelésre. Mindezt elősegítik a közvetlen környezetünk által kínált lehetőségek:

- Nagyerdei Kultúrpark Állat-és Növénykertje
- Botanikus kert
- Nagyerdő természetvédelmi területe

A vizuálesztétikai, művészeti nevelésre, arra, hogy gyermekeink a magyar népdalokon, néphagyományokon, s a magyar líra gyöngyszemein keresztül ismerjék meg a hazai kultúra gyökereit.

A **mozgásra**, hiszen egészségnevelő hatása mellett, szoros kapcsolatban áll a gyermek idegrendszerének fejlődésével, érésevel.

Kodály Zoltán gondolataival azonosulva azt valljuk, hogy egy kisgyermek életében a 3-7 éves kor sokkal fontosabb az azt követő éveknél. Ezen időintervallumon belül dől el az ember sorsa jóformán egész életére.

„Szentnek kell tartanunk a gyermek érintetlen lelkét, amit abba ültetünk, minden próbát kiálljon.”

(Kodály Zoltán)

II. HELYZETELEMZÉS

1. Az óvoda helyzetének és társadalmi háttérének rövid jellemzése

Intézményünk korábban a Debreceni Egyetem óvodájaként működött.

A társadalmunkban egyre fokozódó gazdasági nehézségek, a felsőfokú oktatási intézményeket, s ezáltal óvodánkat is érintő nagyarányú létszámleépítés tette szükségessé a fenntartás új alapokra helyezését.

1995-ben jött létre az „*Empátia a Bölcsődés és az Óvodáskorú Gyermekéért*” Alapítvány,* melynek célja: Az óvodáskorú, s elsősorban a Debreceni Egyetemen* munkaviszonyban, ill. hallgatói jogviszonyban állók gyermekeinek óvodai nevelése, az óvoda működtetése.

Az alapítvány kezelőszerve az alapítók által létrehozott háromtagú kuratórium. Az alapítvány legfőbb támogatója a Debreceni Egyetem, mely jelentős szellemi és anyagi segítséget nyújt óvodánk számára.

* 2013. módosítás

2. A gyermekek összetétele

Minden gyermek személyiségében hordozza a család alapvető szokásrendjét, követelményrendszerét.

Az óvodánkba beíratott gyermekek jelentős része értelmiségi, magasan kvalifikált környezetből kerül hozzánk. A szülői háttérrel tekintve elenyésző a hátrányos helyzetű, ill. veszélyeztetett gyermekek száma.

Óvodásaink többsége teljes családban él, ahol mindkét szülő felelősségteljesen vesz részt a családi nevelésben.

A csonka családok esetében (válás) sem hangsúlyosak a családi nevelés ártalmi, negatív hatás nem figyelhető meg.

A családok életfeltételei kedvezőek, a gyermekeket inger gazdag környezet veszi körül. Óvodásaink neveltségi foka optimálisnak tekinthető.

3. A pedagógusközösség helyzete, felkészültsége, szakmai állapota

Óvodánkban a színvonalas pedagógiai munka végzéséhez megfelelő számú óvodapedagógus és technikai dolgozó áll rendelkezésre.

Az óvodapedagógusok többsége sok éves gyakorlati tapasztalatát ebben az intézményben szerezte. Valamennyien jól felkészültek, él bennük az óvodapedagógia korszerűsítése, s a továbbképzések iránti igény. Nyitottak az önművelésre, és az így megszerzett ismereteket hatékonyan építik be a mindennapi nevelőmunkába.

Mindenki egyéniségének és beállítottságának megfelelően igyekszik megteremteni a belső adottságok és külső elvárások közötti összhangot.

Kellő szakmai gyakorlattal, pedagógiaileg - pszichológiailag megalapozott ismeretekkel rendelkezve, érvényre juthat a módszertani szabadság, a személyre szabott egyéni képességfejlesztés.

4. A gyermekek és szülők igényei

A családdal, szülőkkel való kapcsolatunkat a jó partneri viszony jellemzi. Óvodánk nevelőmunkáját a szülők többsége pozitívan értékeli.

A gyermekek fejlődéséről a szülők rendszeresen kapnak tájékoztatást a napi találkozások, szülői értekezletek és fogadóórák alkalmával.

Mivel óvodánk célja a családi nevelés kiegészítése, erősítése, igyekszünk mélyebben megismerni a családok nevelési attitűdjét, követelményrendszerét.

5. Anyagi - tárgyi feltételrendszer

Óvodánk feladatköre a 3-7 éves gyermekek óvodai nevelése. E feladat ellátását szolgálja a Debrecen Bessenyei u. 7. sz. alatt lévő óvodaépület, amely egy patinás, műemlék jellegű villa. Gyermekek - és természetbarát kialakítása révén ideális környezetet biztosít az óvodások harmonikus fejlesztéséhez.

Az épület 1954 óta szolgálja az óvodáskorú gyermekek intézményes nevelését.

Az óvoda belső helyiségei (csoportszobák, öltözők, mosdók) esztétikusak, ideális környezetként szolgálnak az élmény gazdag, derűs gyermekneveléshez.

Az óvoda négy csoportszobás, melyek berendezését a természetes anyagok túlsúlya, a harmóniát árasztó színek, formák, anyagok dominanciája jellemzi. Csoportszobáink tágasak, világosak, kertre néző fekvésűek. A nagy ablakfelületeknek köszönhetően sok természetes fény jut be a helyiségekbe.

Csoportszobán belül tagoljuk a játéktérket, hogy legyen módja a gyerekeknek a tanulásra, csendes elvonulásra, meseolvasásra, szerepjátékosra, legyen hely körjátékosra, mozgásra, közös tevékenykedésre. Berendezésük: a gyermekek számára elérhető magasságú játékpólcok, játszószőnyeg, szerepjátékosra lehetőséget adó babakonyha és babaszoba, olvasósarok, vizuális alkotást, rajzolást egész nap lehetővé tevő alkotósarok asztalokkal.

Tornaszobánk jól felszerelt, 20 - 25 fős gyermekcsoport befogadására alkalmas.

Alapfunkcióján túl (a gyermekek hetirendjébe beépített testnevelés foglalkozások) egyéb tevékenységek lebonyolítását is szolgálhatja. (zenés gyermektorna, néptánc stb.)

A melegítőkonyha és az önálló két ebédlőhelyiség biztosítja a gyermekek kultúrált étkezését.

Óvodánk udvarán több, magas árnyat adó fa található. A Nagyerdő közelsége, a gazdag növényzet lehetővé teszi, hogy az óvodánkba járó gyermekek egész évben megfigyeljék, a fák alkalmazkodását az évszakok változásaihoz, a madarak, mókusok, rovarok életmódját. A kertgondozáshoz gyermekméretű kerti eszközök állnak rendelkezésre.

Jól felszerelt kültéri játszótérrel rendelkezünk. Mászókák, csúszda, két homokozó biztosítja a gyerekek számára a változatos szabadterei tevékenységeket. Udvari játékaink környezetbarát anyagból készültek, és többféle módon hozzájárulnak a gyermekek mozgásfejlődéséhez. A szabadlevegőn történő futkározáshoz, kocogáshoz megfelelő tér áll rendelkezésükre.

6. Óvodánk eszközei

A pedagógiai munka hatékonyságát biztosítják a rendelkezésünkre álló játékeszközök, szemléltető eszközök, segédanyagok.

❖ A játékeszközök kellő mennyiségben állnak mindhárom korcsoport rendelkezésére. Kiválasztásuk, megvásárlásuk pedagógiai - pszichológiai szempontok alapján valósul meg. Csak esztétikus, higiénikus, optimális fejlesztő hatású játékeszközök kerülhetnek a gyermekek kezébe.

A játékeszközök beszerzése az óvoda költségvetési keretéből, a szülői felajánlásokból és az óvodai rendezvények bevételeiből történik.

❖ Az óvodai tanuláshoz szükséges fejlesztési eszközök valamennyi tevékenységforma számára biztosítottak. A vásárolható segédanyagokat jól egészítik ki az óvodapedagógusok által készített eszközök, melyek kezűességükről, kreativitásukról s pedagógiai tudatosságáról tanúskodnak.

Eszköztárunk korszerűsítése, gazdagítása folyamatos feladatunk.

Mesekönyvek, verses kötetek és ismeretterjesztő könyvek kellő mennyiségben állnak rendelkezésünkre.

Törekszünk értékes kiadványok beszerzésére, folyamatosan bővítve könyvtárunk alapkészletét.

❖ A gyermeki személyiség fejlesztésének legtöbb feladata megvalósítható viszonylag tartós eszközök bevonásával, melyek állaga szakszerű használattal, lelkiismeretes odafigyeléssel hosszú időre megóvható.

Kivétel a rendkívül eszközigényes vizuális nevelés - mely azáltal, hogy óvodánk nevelési gyakorlatában kiemelt tevékenységi terület, fokozott anyagi megterhelést jelent költségvetésünk számára.

(A pedagógiai program megvalósításához szükséges a nevelőmunkát segítő játékok és eszközök jegyzékét lásd a II. számú mellékletben)

III. NEVELÉSI CÉLJAINK, FELADATAINK

Nevelési céljaink

- ❖ A 3-7 éves korú gyermekek nyugodt, élmény gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése, szeretetteljes, családi, biztonságot adó, tevékeny, élményekben gazdag, óvodai élet megteremtésével
- ❖ A gyermeki személyiség életkorra jellemző tulajdonságainak kibontakoztatása tekintettel az egyéni különbségekből adódó eltérő fejlődési ívre. Célunk, hogy nevelésünk hatására a gyermekek önmagukhoz képest fejlődjenek, kreativitásuk szabadon kibontakozzon.
- ❖ Olyan szociális és értelmi képességek tudatos és tervszerű fejlesztése, amelyek biztosítják a sikeres iskolai beilleszkedést. A cselekvő, felfedező tevékenységeken keresztül a gyermekek életkoruknak megfelelő ismereteket, tapasztalatokat szerezzenek és értelmi képességeik (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és kreativitásuk fejlődjön.
- ❖ A gyermeki személyiség alakítása az emocionális, szomatikus, mentális és szociális fejlesztés által. Leljenek örömet a felfedezésben, az ismeretszerzésben, szeressék és védjék a természetet, vegyék észre és csodálkozzanak rá mindenütt a szépre. Már egészen kicsi koruktól kezdve önállóságra szoktatjuk a gyermekeket, és ezzel megadjuk nekik az "ezt is tudom" örömezt, és elősegítjük önbizalmuk fejlődését.
- ❖ Célunk olyan harmonikus gyermekközösség kialakítása, amelyet egymás elfogadása, kölcsönös megértése, tisztelete és szeretete hat át.

Nevelési feladataink

A gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése, a teljes gyermeki személyiség fejlesztése, ezen belül:

- 1. Az egészséges életmód alakítása***
- 2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés***
- 3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása***

A helyzetelemzésből adódó hangsúlyok a nevelési feladatainkban:

- ❖ **Környezeti nevelés** - környezetvédelem - az óvoda elhelyezkedéséből adódóan
- ❖ **Vizuális nevelés** - nevelőmunkánk korábbi kezdeményezéseinek, hagyományainak továbbfejlesztése, beépítése a helyi programba.
- ❖ **Testi nevelés, mozgásfejlesztés** - a szülők óvodával szemben támasztott elvárásaiból adódóan
- ❖ **Tehetség gondozás** - a gyermekek összetételének és pszichikai szükségleteinek megfelelően

1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

1.1. A gyermekek gondozása, testi szükségleteik kielégítése

A gondozás az óvodai nevelőmunka szerves része, feladata a gyermek testi jólétének, egészséges fejlődésének biztosítása.

A gondozáshoz tartozik az egészséges életmódhoz szükséges feltételek biztosítása: optimális környezet, helyes táplálkozás, tisztálkodás, öltözködés, célszerűen beosztott napirend.

Rendszeres gyakorlással már az óvodás gyermekben is kialakulnak az egészséges életmódhoz szükséges jártasságok, készségek, létrejönnek az egészséges, edzett személyiség vonásai.

A gyermekek gondozásának alapvető feltétele, a gyermek-felnőtt közötti meghitt, elfogadó viszony. A gondozási feladatok teljesítése bensőséges gyermek - felnőtt kapcsolatot feltételez. A felnőtt (szülő, óvodapedagógus, dajka) tanítja és gyakoroltatja a napi élethez szükséges szokásokat, melyek egy része az óvodáskor végére szükségletté válhat.

Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés szervezetségét az óvodába lépés pillanatától biztosítani kell az óvodapedagógusnak. Mivel minden tevékenységet fokozott szóbeli megerősítés kíséri, ezért a napi életritmus megtervezésénél erre is elegendő időt kell biztosítani, hogy mindez nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben valósulhasson meg.

Testápolás, öltözködés, étkezés, önkiszolgálás közben természetes módon fejlődik és fejleszthető a gyermek.

A testápolás a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja.

Az óvodapedagógus a gyermek ápolása közben teremtsen interakciót, hogy a gyermekek kérése alapján tudjon segíteni. Ezen a téren nagy különbségek vannak a gyermekek között. Az óvodai és a családi gondozási szokások összehangolása segít az azonos elvek betartásában. Óvodapedagógusaink a pedagógiai munkát közvetlenül segítő dajka néikkel együtt, a fokozatosság elvét betartva törekednek arra, hogy a gyermekek egyre önállóbbak legyenek.

Az óvodapedagógus különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit.

A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztántartásához, a WC-használathoz a felnőttek teremtsék meg a feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, önállóan végezhesék ezeket a teendőket.

A gyermekek heti étrendjét dietetikus szakemberrel állítatjuk össze, annak érdekében, hogy a vitamindús, zöldségekben, gyümölcsökben gazdag, kellő fehérjét tartalmazó, zsírszegény étrendet tudjunk biztosítani. Tudomásul vesszük, hogy a gyermekeknek egymástól eltérő étkezési szokásaik vannak. Arra törekszünk, hogy a család segítségével megismerjük és elfogadjuk a gyermekek étkezési szokásait. Fokozatosan ösztönözzük a gyermekeket a különböző változatos és egészséges ételek elfogyasztására (zöldség-gyümölcsnapok).

1.2. Testi nevelés

Mozgás

A mozgásfejlesztést a testnevelési foglalkozások és a szabadban végezhető mozgásos tevékenységek szolgálják.

A sokféle mozgáslehetőség kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését. Elősegíti a harmonikus testi, lelki- és értelmi fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megóvását.

Az óvodapedagógus feladata, hogy megteremtse a feltételeket a gyermekek egészséges fejlődéséhez.

Alapvető feladat, hogy jó levegőjű, tiszta, biztonságos, egészséges, esztétikus környezetben mozogjanak a gyerekek. A mindennapi szabad mozgás nélkülözhetetlen eleme az óvodáskori életnek. A gyerekek a természetes mozgásokat, változatos mozgásformákat egyénileg gyakorolják. Ez növeli önbizalmukat. Néhány perces mozgásos játékot a nap folyamán többször is kezdeményezzen az óvodapedagógus.

A rövid idejű tartó séták is hozzájárulnak a gyermekek mozgásszükségletének kielégítéséhez.

A rendszeres mozgással az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk a gyermekeket és mintát adunk a szülőknek is. Jó, ha alkalmanként a szülőkkel közösen mozgásos programokat szervezünk.

Levegőzés

A levegőztetés élettani hatása közismert. Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy a gyermekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék. Lehetőség szerint a játék, étkezés, (pihenés), mozgás és a kezdeményezések is a szabadban történjenek.

Legfontosabb a pihenéshez szükséges nyugodt légkör biztosítása: tiszta levegő, zavaró ingerek megszüntetése, az alvás hangulatához illő mese, halk zene, altatók stb.

A gyermekeknek különböző az alvási igénye. Egy órai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytassanak.

Táplálkozás

A fejlődés egyik feltétele a táplálkozás, mely az elhasznált energiát pótolja, és a további testépítést biztosítja.

A gyermekek étrendje kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen.

Az étkezések megszervezése gondozási feladat, az ízlésesen megterített asztal fokozza az étvágyat, és kulturált viselkedésre készítet.

A gyermekek táplálkozási szokásaiban, étvágyában különbségek vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával fogadják. Ösztönözzék, de soha se kényszerítsék a gyermekeket az ételek elfogadására.

Folyadék (víz) egész nap álljon a megszomjazó gyermekek rendelkezésére.

Egészségvédelem - edzés

A gondozási és a testi nevelési feladatok ellátása segíti a gyermekek egészségének megóvását. Ezen kívül nagyon fontos a higiénés szabályok betartása: tisztaság, szükség szerinti fertőtlenítés, folyamatos levegőcsere, minél több zöld növény, megfelelő páratartalom biztosítása, portalanítás stb.

Az óvodapedagógus feladata az óvodai közösségbe kerülést nem akadályozó betegségek (aszma, allergia, cukorbetegség, lisztérzékenység stb.) regisztrálása, figyelemmel kísérése.

A szakorvosi szűrések (szem, fog, audiológiai stb.) lebonyolításában az óvodapedagógusnak vezető szerepe van. Megszervezi a vizsgálatokat, felhívja az orvos figyelmét az eltérésekre, vizsgálat során helyettesíti a szülőt, megteremti az orvos-beteg kapcsolat kialakításához szükséges bizalmi légkört. Az óvodában megbetegedett gyermekeket fokozott gondoskodással, elkülönítve gondozza a felnőtt, míg a szülei meg nem érkeznek. A fertőzések terjedését a higiéniai szabályok betartásával igyekezzenek gátolni.

A levegő - víz - napfény együttes hatása biztosítja a gyermekek testi edzettségét. Erre legtöbb alkalmat a szabadban tartózkodás biztosít. Nyáron a vízfürdőzés edző hatását is kihasználhatjuk. A szabadban töltött idő alatt óvni kell a gyermekeket a nap káros hatásaitól.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően az idősebb korosztálynak szervezzen az óvodapedagógus uszodalátogatást. Az úszástanulás mindenkor legyen önkéntes.

A gyermekek egészséges életmódját a változatos egészségfejlesztő testmozgással biztosítjuk. Edzési lehetőség a kerékpározás, rollerezés, görkorcsolyázás, télen szánkózás, csúszkálás stb.

A kondicionáló mozgások adjanak igazi felfrissülést a gyerekek számára. Az edzés az óvodai élet azon területe, ahol különösen fontos a differenciált bánásmód.

Fentiek megvalósulása alapozza meg a gyermekek jó közérzetét, hozzájárul a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez.

1.3. A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges környezet biztosítása

- ❖ Óvodánk helyiségeinek kialakítása, esztétikus, nyugalmat, harmóniát árasztó díszítése a gyermekek egészséges életmódját szolgálja, valamint hozzájárul a harmonikus személyiségfejlesztéshez.
- ❖ A csoportszobák díszítése az óvodapedagógusok ízlésvilágát, esztétikai kultúráját tükrözi.
- ❖ A csoportszobák belső terét úgy alakítjuk ki, hogy a különböző tevékenységeknek legyen állandó helye, de a gyerekeknek lehetőségük van a játék témájának, igényeiknek megfelelően átrendezni a szobákat, ezzel kuckókat létrehozva, melyek lehetőséget adnak a mikrocsoportos elmélyült játékokra és változatos tevékenységekre.
- ❖ Az óvoda udvarán a különböző mozgásfejlesztő játékokat a gyerekek biztonsággal használhatják.

Óvodánkban kiemelt figyelmet fordítunk a gyermekek, egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra:

- az egészséges táplálkozásra,
- mindennapos testnevelésre, testmozgásra
- személyi higiéniére
- testi- lelki egészség fejlesztésére
- a bántalmazás és a bármilyen erőszak megelőzésére
- a baleset-megelőzésre és elsősegélynyújtásra

Célunk a gyermekek testi és lelki egészségének erősítése, komfortérzésének megteremtése.

Az egészséges életmódot az óvodáskorú gyermek a környezetétől sajátítja el, tapasztalatok, tevékenységek gyakorlása, ismeretszerzés során. Ebben elsődleges és meghatározó szerepe van a családnak. Óvodánkban a helyes szokásrendszer kialakításával, erősítésével és az alkalmazotti közösségünk modellszerepével, viselkedésével kívánunk pozitív hatást gyakorolni a gyermekekre.

● *Az óvodapedagógus feladatai*

Gondozás

- ❖ Az egészséges személyiségfejlődéshez szükséges, mindenre kiterjedő, gondoskodó óvó szeretet biztosítása.
- ❖ Olyan ingergazdag környezet kialakítása és személyes példaadás, melynek segítségével az egészséges életmóddal kapcsolatos tevékenységek belsővé válhatnak.
- ❖ A gyermekek önmaguk és környezetük tisztasága és esztétikuma iránti igényük fejlesztése
- ❖ A tevékenységek szervezésénél vegye figyelembe a gyermekek életkorát, egyéni fejlettségét, kompetenciáját, kövesse a fokozatosság, folyamatosság és differenciálás elvét!
- ❖ Higiéniai szokások, szabályok megerősítése, kialakítása az egész nap során történik, ahol az önállóságra való ösztönzés és a pozitív megerősítés módszerét alkalmazzuk.
- ❖ Pihenésnél vegye figyelembe a gyermekek eltérő alvási igényét! Nyugodt légkörrel, tiszta levegővel, a zavaró ingerek kiküszöbölésével, hangulati elemek alkalmazásával biztosítsa a gyermekek csendes pihenését!
Adjon lehetőséget a nem alvó gyermekek csendes tevékenykedtetésére!
- ❖ Ízléses terítéssel, biztatással ösztönözze a gyerekeket az ételek elfogadására, de ne alkalmazza a kényszerítés eszközeit.
- ❖ Az étkezési kultúra alakítása és erősítése során építsen a gyermekközösség mintaadó erejére is.
- ❖ Korszerű táplálkozás biztosítása, (magas cukortartalmú ételek, italok, a magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentése) mely kiegészül a mindennapi nyers formában történő zöldség- és gyümölcsfogyasztással.
- ❖ Folyadék, elsősorban víz fogyasztására egész nap teremtsen lehetőséget. Ösztönözze a gyermekeket elegendő mennyiségű vízfogyasztásra.
- ❖ A pihenés feltételeinek megteremtése az egyéni és közösségi érdekek összehangolásával történjen, figyelembe véve a gyermekek életkorából adódó különbségeket.
- ❖ A délutáni pihenést segítse mese, vagy halk zene, altatódal, ének hallgatásával.
- ❖ A zavartalan pihenés érdekében biztosítjuk a megfelelő méretű ágyakat, takarókat, és az „otthon biztonságát” jelentő, balesetveszélyt nem rejtő alvókák használatát.

Testi nevelés

- ❖ Egészséges, esztétikus környezetben irányított mozgás szervezése, melynek keretében változatos mozgásformákat gyakorolnak a gyerekek
- ❖ Használja ki a természet adta edző hatásokat, sokoldalúan biztosítsa a gyermekek testi edzettségét!
- ❖ A napirendben többször is kapjanak helyet a néhány perces frissítő mozgásos játékok!
- ❖ Gyakran éljen a spontán mozgás adta lehetőségek kihasználásával!

- ❖ Változatos eszközök, játékok alkalmazásával a mindennapi testnevelés élményt, örömet jelentsen a gyermekek számára!
- ❖ A túlzott UV- sugárzásra, és a légszennyezettség veszélyeire figyelve tartózkodjanak a szabad levegőn.
- ❖ Pozitív viszony kiépítése az orvossal, a gyógyító eljárással kapcsolatban.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

G o n d o z á s

- ❖ A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek önállóan, tisztálkodnak, megfelelően és alaposan fogat mosnak, fésülködnek.
- ❖ A zsebkezdőt helyesen és önállóan használják
- ❖ Önállóan, megfelelő sorrendben öltöznek, vetkőznek.
- ❖ Ruhájukat képesek ki-begombolni. Cipőjüket be tudják fűzni, kötni.
- ❖ Környezetükben a szokásrendszernek megfelelően rendet tartanak, raknak.
- ❖ Kulturáltan étkeznek ügyelve önmaguk és környezetük tisztaságára.
- ❖ Önállóan eldöntik, hogy miből mennyit fogyasztanak.
- ❖ Készség szinten használják az evőeszközöket.
- ❖ Egészségtudatos magatartás kialakítása: zöldség-gyümölcsfogyasztás (a gyermekek kedvelik a zöldséget, gyümölcsöt)

T e s t i n e v e l é s

- ❖ Szeretik és igénylik a mozgást.
- ❖ Mozgásuk koordináltabbá, megfelelő ritmusúvá válik
- ❖ Gyors cselekvő- és tájékozódó képesség jellemzi őket.
- ❖ Növekszik ellenálló képességük, igénylik a szabad levegőn tartózkodást.
- ❖ A különböző évszakok által nyújtott sportolási lehetőségek iránti igényük ki alakul.

2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Az óvodás gyermek legfőbb igénye érzelmi függőségi törekvéseinek kielégítése, az **érzelmi biztonság**.

Az óvodapedagógus részéről alapvető követelmény az érzelmi támaszt nyújtó, a függőségi törekvéseket kielégítő meleg nevelői attitűd biztosítása.

A felnőtt - gyerek közötti érzelmi kapcsolat nem csupán egyike a nevelési helyzeteknek, hanem alapja, háttere és mediátora minden pedagógiai munkának.

Ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában szeretetteljes, derűs légkör, érzelmi biztonság vegye körül.

Családias légkörben kialakul a gyermek érzelmi kötődése társaihoz s a felnőttekhez egyaránt.

A beszoktatás időszaka meghatározza a gyermek érzelmi kötődését az óvodához.

Az óvodapedagógus adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek szüleikkel együtt fokozatosan

ismerkedjenek az óvodával, az őket körülvevő felnőttekkel és gyerekekkel. Teremtse meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a közösségbe történő beilleszkedéshez. Nagyfokú körültekintést, gyöngédséget, megértést, türelmet kíván a 3-4 éves gyermekek beszoktatása, melyben mindkét óvodapedagógus vegeyen részt.

Az óvodában a személyes kapcsolatokat a pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. A szülővel bizalommal teli kapcsolat kialakítására törekszünk.

A gyermekek élettere legyen barátságos, mozoghassanak a csoportszobában és a mosdóban szabadon, ezzel is fokozható az otthonosság érzése. Behozhatják magukkal a kedvenc tárgyakat (mese párna, kedvenc plüss figura), tovább erősítve ezzel az otthonosságot és a biztonságérzetet.

Közösségfejlesztő pedagógiai munkánkban az odafigyelést, a meghallgatást fontosnak tartjuk, a gyermekeket a saját érzéseinek elmondására, mások érzéseinek meghallgatására ösztönözzük.

Óvodánk egyszerre kívánja elősegíteni a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én-tudatának alakulását, teret engedve önkifejező törekvéseinek.

Alapelvünk, hogy a gyermeket annak elfogadására, megértésére neveljük, hogy az emberek különböznek egymástól.

Az érzelmi biztonság megteremtéséhez az óvodapedagógus - részben átvállalva az anya szerepét - empatikus, meleg, elfogadó kapcsolatot alakít ki a gyermekekkel. Fejlesztő munkája során arról gondoskodik, hogy a gyermekek tapasztalatai változatos tevékenységformák közben gazdagodjanak.

Az óvodapedagógus első számú **MODELL, PÉLDAKÉP** a társas viselkedés alakulásában, ő szervezi meg a gyermekek életrendjét, és azokat a tevékenységeket, amelyekben a **társas kapcsolatok** alakulnak, ehhez gazdag, cselekvő felfedeztető tevékenykedő életet biztosítunk. Közös kirándulásokon, programokon együttes élményekkel erősítjük a közösség formálódását. A egyes csoportjainkban arra törekszünk, hogy a kortárs kapcsolatokat is erősítsük. Programunk alapelve, hogy az óvodapedagógusaink tudatosan és tervszerűen irányítói és társai is egyben a gyermekek mindennapjainak.

A gyermekcsoportok előtt álló feladatokat a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembe vételével alakítjuk ki.

A személyiség alakításának legfontosabb tényezője a tartós kölcsönhatások milyensége. Az együttéléshez szükséges **erkölcsi normák és tulajdonságok** csak akkor fejlődnek ki, ha a gyermek állandóan gyakorolja a társaihoz való helyes viszonyulást. Fontosnak tartjuk, az eltérő szokások, nyelvek, kultúrák, életmódok, műveltségek, anyagi lehetőségek összeegyeztetését azon a szinten, amely szinten egy csoport (esetünkben egy gyerekcsoport) együtt kell, hogy éljen napi több órán át. Nem célunk az eltérő értékek összemosása, egyesítése, nem célunk az uniformizálás, de célunk az együttműködés, a jó közérzet, a cselekvésre (játékra) készítő légkör kialakítása.

Az óvodai erkölcsi nevelés alapja a szokásrend kialakítása, és az azokhoz való alkalmazkodás. Az egyes szokások, együttélési normák „betartatása” nem azonos időben zajlik az azonos életkorú gyerekeknél sem, viszont az egyes értékek, szabályok felnőtt általi megítélése azonos kell, hogy legyen. A differenciálás abban nyilvánul meg, hogy kitől, milyen szinten várjuk el ezeket a cselekedeteket.

A csoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, melyhez igazodik az egyén. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához. A gyermek- gyermek kapcsolat kezdetben kisebb érzelmi töltésű.

A közösségi élet nyugalma nagymértékben függ a csoport életét szabályozó szokásrendszer kialakításától. Az értelmes fegyelem a csoport életének biztonságát, nyugalmaát biztosítja.

Az óvodapedagógus feladata, hogy olyan szokásrendszert és napirendet alakítson ki, mely minden tevékenység elvégzésére megfelelő időt és helyet biztosít. A gyermekek életterének olyan elrendezése szükséges, amely lehetővé teszi a szabad mozgást, a tevékenységformák sokszínűségét, ugyanakkor elvonulásra is lehetőséget nyújt, hiszen a szeparációs lehetőségek erősítik a baráti kapcsolatokat.

A szocializáció szempontjából a szabad játéktevékenységnek van a legnagyobb jelentősége.

A közösségi szabályok megalkotásában és közvetítésében vezérlő szerepet tölt be az óvodapedagógus (indirekt módon), biztosítva a folyamatban a gyermekek aktív közreműködését.

● *Az óvodapedagógus feladatai*

- ❖ A gyermekek társas kapcsolatainak megfigyelése, alakítása.
- ❖ Közös élmények gazdagítása.
- ❖ A gyermekek elképzeléseivel és a szülők bevonásával a csoportélet hagyományainak kialakítása, ápolása.
- ❖ Viselkedéskultúra megalapozása.
- ❖ Társas- és szabályjátékok rendszeres biztosítása.
- ❖ A hazához, tájhoz, kultúrához kötődés erősítése, értékei megbecsülése.
- ❖ A gyermekek személyes vonatkozású ünnepeinek közös megszervezése.
- ❖ Jeles napok, szimbolikus ünnepeink, a nemzeti ünnep hagyományainak megteremtése.
- ❖ Tevékenységekben a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak fejlesztése: tolerancia, együttérzés, önzetlenség.
- ❖ Konfliktusok kezelése, bemutatása indirekt formában, demokratikus légkörben.
- ❖ A gyermekek pozitív értékelése az egyéni fejlettséghez igazodó hangsúlyokkal és gyakorisággal.
- ❖ A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélőtárs megbecsülése, értékelése, kölcsönös engedmény keresése, melyből mellőzendő a megbántás, hibáztatás, gyakori bíráltság, kioktatás.
- ❖ Az óvodapedagógus örömét jelezze dicsérettel, és félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.
- ❖ A humor jó segédeszköz a pozitív töltésű viszonyok ápolásában, a szeretet egy bizonyos formája. A nehézségeket a humor feloldhatja, a görcsösséget megszüntetheti.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

A nevelési feladatok megvalósítása révén kifejlődnek a gyermekekben a:

- ❖ **Szociális érzelmek** - együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, önállóság, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, szabálykövetés, bizalom, örömszerzés
- ❖ **Esztétikai érzelmek** - szépérzék, művészi befogadásra való igény, a szép, mint érték felismerése - viselkedésben, kommunikációban, környezetben

❖ **Erkölcsei érzelmek** - a felelősség érzésének megtapasztalása, igazságosság, lelkiismeretesség, őszinteség, jó és rossz felismerése a környezetükben lévő emberi kapcsolatokban, másság elfogadása

❖ **Intellektuális érzelmek** - érdeklődés a szűkebb és tágabb környezet iránt, kíváncsiság, utánzó kedv, kommunikációs aktivitás, biztonság- és szeretetérzet, amely segít az érzések és gondolatok szabad kifejezésében (szavakkal, mozgással vagy vizuális eszközökkel)

3. Anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés célja: az anyanyelv szeretete, ismerete a kommunikációs kedv fenntartásával, továbbá az inger- és élmény gazdag környezet megteremtésével, az érzékelés észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség, és a mozgás fejlődésének folyamatos biztosítása. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Az óvodáskorú gyermek értelmi fejlődésének alapvető sajátossága a **perceptuális** és **perceptuomotoros** (észleléses és észlelési finommotoros) funkciók intenzív fejlődése.

A 3-7 éves gyermek számára annyi ismerhető meg a világból, amennyi érzékszervei által befogadható, és amelynek élményszerű átélésére lehetőséget biztosítunk.

Értelmi fejlesztés csak érzelem indította játékos, mozgásos tevékenységeken keresztül, sokoldalú érzékszervi megtapasztalással lehetséges.

Tanulási képességet meghatározó pszichikus funkciók

☞ Porkolábné Dr. Balogh Katalin elmélete szerint

1. Mozgásfejlesztés

❖ Nagymozgások fejlesztése	járás, futás, ugrás, csúszás, kúszás, mászás
❖ Egyensúlyérzék fejlesztése	állás, járás, ugrás
❖ Finommotorika fejlesztése	építés, gyurmázás, hajtogatás, kézi munka, rajzolás, vágás
❖ Szem-kéz, szem-láb koordinációjának fejlesztése	karika -labda-ugró-függeszkező-szerjátékok

2. Testvélemény fejlesztés

❖ Testrészek ismerete	
❖ A test koordinációjának alakítása	oldalosság tanítása
❖ Testfogalom	testrészek és funkciói, -testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

3. Percepciófejlesztés

❖ Vizuális fejlesztés	- szemmozgás kontrollja, a szem fixációs műveletének erősítése -vizuális zártság - időrendiség - ritmus - helyzet - memória fejlesztése -alaklítás, formaállandóság fejlesztése
❖ Tapintásos észlelés fejlesztése	
❖ Térpercepció fejlesztése	- téri irányok
❖ Auditív észlelés fejlesztése	
❖ Keresztcsatornák fejlesztése	- vizuális- tapintásos - vizuális- auditív - vizuális- kinezetikus - vizuális- tapintásos interszenzoros működések fejlesztése

4. Anyanyelvi fejlesztés és nevelés

Beszédszervek, beszédhallás, auditív emlékezet fejlesztése, fonológiai kódolás, auditív ritmus fejlesztése

Kommunikációs készségek alakítása:

A kommunikációs képesség az óvodáskor fontos alapképessége.

Alapvető feladat:

- A beszédhelyzetek megteremtése
- A beszélőkedv megőrzése

A beszédfejlesztés, az anyanyelvi nevelés az egész óvodáskori nevelést átfogó feladat. Optimális színtere a játék, mert annak légköre feloldja a gyermekben a beszédgátlást, ezáltal interaktív, kommunikatív kapcsolatba kerülnek egymással és a felnőttel.

A családi környezet és az óvodai modell együttesen hatnak a gyermek személyiségfejlődésére.

A család mellett az óvodapedagógus fejleszti leghatékonyabban a gyermekek kommunikációs képességét abban az életkorban, mikor a legfogékonyabbak, s ez fokozott **felelősséget** jelent.

Az óvodapedagógus kommunikációjának általános követelménye a **kongruencia** (hitelesség).

A kommunikáció formái

I. NEM NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ	
❖ Tárgyi környezet megteremtése (Színek, formák, anyagok használata, elrendezése)	⇒ Biztonságos
	harmonikus
	nyugalmat sugárzó
	szabadságot teremtő érzelmet kiváltó legyen
❖ Óvodapedagógus külső megjelenése	⇒ Vonzó
	melegséget sugárzó
	harmonikus legyen

II. NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

❖ Verbális kommunikáció

⇒ Nyelvtanilag kifogástalan, egyszerű, de kifejező beszéd

Nyelvi jelek:
célzások, utalások, megfogalmazási módok, hangsúlyok, kiemelések

II. NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

❖ Nem verbális kommunikáció

Empátia **

⇒ Mimika, tekintet

vokális kommunikáció

gesztusok, testtartás

térközszabályozás

kinezika

** Empátia - az óvónői személyiség olyan eleme, amely nélkül nincs igazi nevelés.

A kommunikációs készségek gyakorlásának domináns területei:

- Spontán kommunikációs helyzetek – játék
- Anyanyelvi játékok
- Mese – vers
- Bábozás – dramatizálás

● Az óvodapedagógus feladatai

Kommunikációs készségek

- ❖ Az óvodapedagógus környezetével, megjelenésével, empátiás kisugárzásával, teremtsen minél több kommunikációs helyzetet!
- ❖ Az óvodapedagógus beszéde legyen nyelvtanilag és alakilag tökéletes, követésre méltó, változatos!
- ❖ Spontán beszédhelyzetek kihasználásával, egyéni beszélgetésekkel juttassa beszédörömhöz a gyerekeket!
- ❖ A gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára, meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve tervezze és szervezze a mindennapi játékba integrált komplex tevékenységeket.
- ❖ Törekedjen arra, hogy a gyermekek sok érzékszervre ható és közvetlen tapasztalatszerzés útján jussanak új ismeretekhez. A gyermekek változatos tevékenységeket végezzenek, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezettről.
- ❖ Fordítson figyelmet az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére.
- ❖ Kísérje figyelemmel egyéni beszéd-sajátosságait!

- ❖ Beszédében törekedjen a szemléletességre, éreztesse a nyelv kifejező erejét, szépségét!
- ❖ Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Értelmi fejlesztés és nevelés

- ❖ A gyermekek spontán tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos bővítése, különböző élethelyzetekben és tevékenységekben való gyakorlása
- ❖ Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás - alkotóképesség - fejlesztése.
- ❖ Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.
- ❖ Elemi ismeretek rendezése, kialakítása
- ❖ Pszichikus funkciók fejlesztése

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

- ❖ Értelmi fejlődésben az óvodás gyermeknek önmagához képest el kell érnie az észleléses, észlelési finommotoros funkciók maximális szintű működését, amelyhez a nyelvi - szimbolikus megismerési szint szervesen integrálódik.
- ❖ A sikeres iskolakezdéshez szükséges értelmi képességek kialakulása:
  - Egyre pontosabb, valóság-hű észlelés
  - Figyelemösszpontosításra való képesség
  - Valósághoz közelítő képzeleti működés
  - Reprodukív emlékezet
  - Problémamegoldó és kreatív gondolkodás
  - Alakuló fogalmi gondolkodás
- ❖ A gyermekek elemi ismeretekkel rendelkeznek önmagukról és a környezetükről.
- ❖ Az értelmi képességük életkoruknak és egyéni fejlettségüknek megfelelően fejlődik (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás)
- ❖ Érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél. Gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni.
- ❖ Minden szófajt használ, különböző mondatfajtákat, mondatszerkezeteket alkot.
- ❖ Tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat (a fogváltással összefüggésben nagy egyéni eltérések lehetségesek)
- ❖ Végig hallgatja és megérti mások beszédét.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

A nevelés szervezeti keretei

- Óvodánkban, figyelembe véve a gyermekek személyiségét s a szülők igényeit, a csoportok szervezésének alapja, amennyiben az újonnan beiratkozók létszáma lehetővé teszi, a biológiai életkor. Véleményünk szerint az azonos életkor szerinti csoportszervezés hátrányaként érzékelhető szegényebb szocializációs hatás óvodánk családias légkörével, valamint közös, össz-óvodai programok szervezésével kompenzálható.
Amennyiben nincs lehetőség életkor szerinti homogén óvodai csoport kialakítására, abban az esetben egyéb szempontok (szülői igény, a gyermeki fejlettség, férőhely) alapján kerülnek kialakításra a csoportok.
További szempontok – a gyermek szomatikus, pszichikai, szociális fejlettsége, az azonos életritmus.
- Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik, oly módon, hogy a teljes nyitva tartás ideje alatt a gyermekekkel minden csoportban óvodapedagógus foglalkozik.
A szociális kapcsolatok, a szoros érzelmi kötődés megvalósulása érdekében felmenő rendszerben, ugyanaz a pedagógus foglalkozik a gyermekekkel az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig.
Az óvodánkban a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésünknek.
Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt, egymást támogató munkája hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez.

Az óvodai élet megszervezése

A gyermekek óvodai életének céltudatos kialakítása az óvodapedagógus feladata. A napirend biztosítja a gyermekek egészséges fejlődését, fejlesztését azáltal, hogy megfelelő időkeretet jelöl meg minden tevékenységhez. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

A napirend legyen rugalmas, de legyenek benne rendszeresen visszatérő ismétlődések, melyek érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekben!

A csoportok napirendje vegye figyelembe a helyi szokásokat, adottságokat, igényeket!

javaslat a napirend elkészítéséhez

7.00-10.15	Gyülekezés, szabad játék, szabadon választott tevékenység Játékba integrált tanulás benne, az óvodapedagógus által kezdeményezett cselekvő, felfedező, komplex játékos tevékenységek: - beszélgetés - verselés, mesélés, dramatikus játék (drámajáték), bábjáték - rajzolás, festés, mintázás, kézimunka - ének, zene, énekes játék, gyermektánc - a külső világ tevékeny megismerése, benne matematikai tartalmú tapasztalatszerzés Szabad játék és játékos mozgás a csoportszobában Mindennapos szervezett mozgásos játék
Közben: 8.30-9.15	Folyamatos tízórai (tisztálkodási teendők ellátásával egybekötve)
10.15- 11.30	Tisztálkodási teendők ellátása Gyümölcs (zöldség) fogyasztás Szabad játék és játékos mozgás a szabadban
11.30-12.30	Étkezés előtti teendők ellátása Ebéd Testápolási teendők ellátása
12.30-14.45	Mese Pihenés
14.45-15.30	Tisztálkodási teendők ellátása Uzsonna
15.30-17.00	Szabad játék Mozgásos játékok a csoportszobában, szabadban Választható párhuzamos tehetséggondozó tevékenységek

javaslat a heti rend elkészítéséhez

A heti rend a gyermek életének észrevétlen szabályozója. Rendszerességet, folyamatosságot biztosít az óvodai csoport részére.

Összeállításának szempontjai:

- ❖ Biztosítson elegendő időt valamennyi tevékenységforma számára
- ❖ Mindenkor alkalmazkodjon a gyermekek igényeihez, egyéni képességeihez, életkorukból fakadó sajátosságaikhoz
- ❖ A különböző tevékenységek megfelelő ütemezéssel, kellő arányban szerepeljenek a hét folyamán

A heti rend összeállításakor mindenkor érvényesül az óvodapedagógus számára biztosított pedagógiai szabadság, de a helyi sajátosságok figyelembevételével nélkülözhetetlen az egyes csoportok közötti egyeztetés, összehangolás.

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

1. Játék

A játék a legbonyolultabb és legsokoldalúbb, sajátos, elsődleges, és alapvető tevékenységi forma, mely áthatja az óvodai nevelés egész folyamatát.

A társadalmi változások, az élettempó felgyorsulása, a családszerkezetek átalakulása, mind hozzájárultak a gyermek játékanak megváltozásához. Módosultak a gyermekek életkörülményei, a felnőtt- gyermek kapcsolata, a világról szerzett információk és tapasztalatok módjai. Mindezek hatására a játék központba állítása fokozott felelősséggel bír a korábbi évek gyakorlatával szemben.

A társadalmi és gazdasági átrendeződés hatását úgy kell feldolgozni, hogy az intézményes játék kiteljesüljön, megőrizve a hazai értékeket, hagyományokat.

Ahhoz, hogy a 3-7 éves korú gyermek játékanak megértő, megengedő, elfogadó, támogató, aktív részesei lehessünk, **a játék** alábbi sajátosságait fokozottan tiszteletben kell tartanunk:

- ❖ A játék a gyermek **spontán, szabadon választott** tevékenysége
- ❖ A játék a kisgyermekkor **legfontosabb és legfejlesztőbb** tevékenysége
- ❖ A játék **örömforrás**. A játék öröme növeli a fejlesztő hatásokat, ezáltal válik a játék az érzelmi nevelés színterévé.
- ❖ Sajátosan **céltudatos** tevékenység

Az akceleráció, a bonyolult ingerhalmazok új helyzetet, új szükségletet, új feszültséget teremtenek melyek levezetésében feloldásában az óvodapedagógusnak meghatározó szerepe van.

A játékfajták klasszikus felosztása megőrizte validitását (érvényességét) azzal a megszorítással, hogy nem szabad azokat mereven elkülöníteni, mivel a fejlődés magasabb szintjén összerendeződnek.

Hatékonyabban kell felhasználni a játék integratív szerepét, különös tekintettel a szimbolikus és dramatikus játékokra.

A fejlesztés irányát minden esetben az egyes gyermek, s a gyermek játékfejlettsége határozza meg.

A játék, mint alapvető tevékenység biztosítja az óvodáskorú gyermek komplex személyiségfejlődését.

Kiemelt területei:

- Szociális- közösségi tulajdonságok
- Pszichikus folyamatok - figyelem, képzelet, kreatív gondolkodás, emlékezet, beszéd
- Érzelem, akarati tulajdonságok, empátia

● Az óvodapedagógus feladatai

Az óvodapedagógus sokoldalú felelőssége e téren nyilvánul meg a legfokozottabban.

❖ Elsődleges a **nyugodt, derűs légkör** biztosítása, mely egyfelől feltétel, másrészt eredmény, következmény. Ennek kialakításában döntő szerepe van az óvodapedagógus modellértékű magatartásának, megengedő, elfogadó, támogató attitűdjének. Alkotó kedvű légkört teremtve a játékban fejlődik leginkább a gyermekek kreativitása.

❖ A játék **helyének** biztosítása nagyfokú rugalmasságot igényel az óvodapedagógustól. Az objektív feltételekből adódó hiányosságokat (kisméretű csoportszoba, magas létszám) át lehet hidalni meghitt játszósarkok létrehozásával, relatív izoláció megteremtésével az egyes

játszócsoportok játékanak tiszteletben tartása mellett.

A megfelelő játszóhely biztosítása a csoportszobában és az udvaron egyaránt a gyermek játékigényéhez, játékfejlődéséhez kell, hogy igazodjon, ellenkező esetben nagy mértékben vétünk a játék sajátosságai és a játék szerveződés fejlődése ellen.

❖ A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, a játékos tevékenységszervezésben is tükröződnie kell. A játékra fordított **idő** meghatározza a játék minőségét, fejlettségét. Ha nem biztosítjuk az egyes játékfajták „kijátszására” a szükséges időt, akkor megszakítjuk a játék folyamatosságát, s gátat vetünk az önálló, szabad kezdeményezésen alapuló játéknak. Pedagógiai programunkban előtérbe helyezzük a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését.

A játék befejezésére utaló türelmes, tapintatos nevelői eljárással biztosítható a játék okozta feszültség fokozatos levezetése.

❖ A **játékeszközök** biztosítása is új helyzet elé állítja a pedagógusokat. A korunkra jellemző játékaradattól pedagógiai és pszichológiai szempontok alapján kell kiválasztani azokat az eszközöket, melyek a gyermek játéktevékenységét elindítják, segítik a gyermeki fantázia kibontakozását.

A játékeszközökkel kapcsolatos elvárások (☞ Dr. Hein Retter szerint)

Örömet keltsen, cselekvésre motiváljon,
Segítse a képességek és az érdeklődés kibontakozását,
Érthetőbbé tegye a gyermek számára a világot,
Önkifejezésre és kommunikációra késztesen,
A valóság átalakítására és szimbolikus újratereztésre ösztönözzön.

„Az élményforráshoz jobban igazodó játékszereket igényel az óvoda, a gyermek, olyanokat, amelyek nem a napi események olcsó kiszolgálását jelentik, hanem a változó élethez igazodás mellett az állandóságot is biztosítják.” (☞ Dr. Kovács György)

❖ A játék tartalmi gazdagítását, bővülését nagymértékben meghatározzák a gyermekek **egyéni és közösen szerzett élményei**. Az egyéni élmények számbavétele a nevelőmunka során éppen olyan fontos, mint az óvodapedagógus által irányított közös élményszerzés.

Okai: 1) Az eltérő élményháttér felkutatása által tudatosabbá válhat a közös élményszerzés iránya

2) Az egyéni élmények integrálása a közös játékban közös játékélményhez vezet, ily módon kölcsönhatásba kerülve egymást felerősítik.

Az előzőekben vázolt objektív feltételek fékező erőit az óvodapedagógusok a közös játszás élményével képesek kompenzálni, hiszen „a gyermek fejlődésének kizárólagos záloga a felnőtt példája, beszéde, szeretete és a ráépülő, a belőle táplálkozó játék.” (☞ Dr. Kovács György)

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el. Azáltal, hogy a felnőtt aktívan részt vesz a játékban, hozzájárul a valóság jelenségeinek belsővé válásához, az értelmi, érzelmi, közösségi nevelés és az egész személyiség fejlesztéséhez.

A gyermek számára dupla örömforrás a felnőtt közreműködésével folyó játék, de csak abban az esetben, ha a játékbeli önállóság, kezdeményezés, az azonosulás lehetőségének kreatív kibontakoztatása nem hogy fékezően, hanem inkább erősítést kap a felnőtt részéről.

Fentiek megvalósításának alapvető feltétele, hogy az óvodapedagógus szeresse a játékot, **játékos beállítódású** legyen. Ezzel párhuzamosan rendelkezzen magas fokú **empatikus, kommunikációs, kombinatív és improvizációs** képességgel. Szervezőképességével és kezűgyességével já-

muljon hozzá a gyermeki tevékenység kibontakozásához, fejlődéséhez.

Ahhoz, hogy a játékot az óvodai nevelés leghatékonyabb eszközeként, legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenységeként alkalmazzuk a 3-7 éves korú gyermekek fejlesztésében, szem előtt kell tartanunk Cherfas J. gondolatait.

„ A játékok nem esetleges találmányok. Megvilágítják a felnövekvés gondjait és örömeit, megkönnyítik a csecsemőkortól a felnőttkorig való utánezást. Megtanítják a gyermeket arra, amiről soha nem is gondolta, hogy meg kell tanulnia, és soha nem is fog emlékezni rá, hogy valaha tanulta. Ellátják őt a legkülönbözöbber tapasztalatokkal, amelyekre semmilyen más módon nem tehet szert.”

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

- ❖ A gyermekek játékelgondolása maradandó, cselekményük összefüggő, a szerepek állandó jellegűek. Képesek több napon keresztül zajló játéktevékenységben részt venni.
- ❖ A formai és tartalmi gazdagodás mellett növekszik az együttjátszók száma.
- ❖ Új eszközök, szimbólumok elkészítésének szükségességét mind gyakrabban ismerik fel.
- ❖ Játéktevékenységükben az emberek közötti viszonylatok ábrázolása egyre sokoldalúbb. Jelentkezik a modell mind tökéletesebb követésének igénye.
- ❖ A felmerülő problémákat, konfliktusokat önállóan próbálják megoldani.
- ❖ A játék motivációja a legmagasabb szintet éri el. Szerepjátékban a szabály dominanciája, a konstrukciós tevékenységekben az önálló alkotás létrehozására irányuló igény jelentkezik.

2. Verselés, mesélés, dramatikus játékok

A tevékenység célja:

- ❖ A gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének segítése, mese- és vers élmények nyújtásával pozitív személyiségjegyek megalapozása

A tevékenység feladatai:

- ❖ Igényes irodalmi anyag összeállítása.
- ❖ A napi játékos mozgásokkal összekapcsolt mondókázás, verselés, mesélés biztosítása.
- ❖ Az irodalmi élmény feldolgozásának biztosítása bábjátékkal, dramatizálással, dramatikus játékokkal (szituációs-, mimetikus-, drámajáték).
- ❖ A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése.

Igényes irodalmi anyag összeállítása:

- Nyelvileg tiszta és esztétikailag értékes mesét, verset halljanak a gyermekek.
- Az irodalmi művek kiválasztásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai és módszertani tudatosság.

- Az óvodapedagógusok a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi művekből egyaránt válasszanak.
- Jelenjenek meg az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi.
- **A 3-4 évesek** versanyagát népi mondókákból és legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítsa össze az óvodapedagógus. A mesék cselekménye egyszerű, érthető legyen, ritmikus ismétlődések jellemezzék. (állatmesék, halmozó- és láncmesék)
- **A 4-5 évesek** meséi már lehetnek többfázisos szerkezetű állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, realiztikus mesék. Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai magyar írók modern meséi is. A mondókázás anyagát a népi mondókák, névcsúfolók, kiolvasók alkotják. Szerepeljenek klasszikusok és mai magyar költők ritmusélményt nyújtó versei.
- **Az 5-7 éves** kor a mesehallgatás igazi ideje. Az állat- nép-és realiztikus meséken át épüljenek be a klasszikus tündérmesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A folytatásos meseregényeket nagy örömmel, izgatott várakozással hallgatják. E kor versanyaga gazdagodjon lírai versekkel, mivel ebben a korban már megértik a költői képek érzelmét. Ismerjenek meg olyan közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangosztat.

A mesélés, verselés gyakorlata

Kezdetben a gyermek a befogadó és az óvodapedagógus az előadó. A mesehallgatáskor a gyermek a mesélővel személyes kapcsolatban, biztonságban érzi magát, a játéktevékenységhez hasonlóan elengedhetetlen intim állapotában, eleven belső képvilágot jelenít meg.

A simogatók, tapsoltatók, lovagoltatók ritmusa, lüktetése, egyszerű szövege nyugtatóan hat, s kielégíti a 3-4 éves korban oly nagy jelentőségű testi kapcsolat iránti gyermeki igényt.

- Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a mondókák, versek korai megkedveltetésére, de soha ne keltse ez a gyakorlás érzetét.

A vers játék a nyelvvel, a szépen hangzó beszéddel. Mondani kell és nem tanítani!

- Az óvodapedagógus mindennap kezdeményezzen verset, mesét valamilyen formában - reggel, délelőtt, alvásidőben vagy délután - a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő hangulat, nyugodt körülmények megteremtése.

A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik a gyerekek, erre legyünk tekintettel. Minden ismétlés **én - erősítő** hatású.

Az előadásmód fő szabálya a szöveghűség és a beszéd zenei elemeinek érvényesítése.

Fontos, hogy a gyermekek eljátszhassák a mesét, ill. megjeleníthessék a különböző mesealakokat. A nagycsoportos korú gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a fiatalabb társaiknak is. A dramatizáláshoz szükséges jelmezeket, kellékeket közösen készíthetik el, felhasználhatják hozzá a csoportban összegyűjtött régi öltözeteket, kalapokat, kendőket. Próbálkozzanak új mesék kitalálásával.

- Az óvodapedagógus a meseszereplők jellemző tulajdonságai alapján keressen olyan közmondásokat, amelyekkel meg tudja erősíteni a mese erkölcsi mondanivalóját.

A gyermekek havonta lássanak egy bábszínházi előadást, vagy életkorukhoz illő színházat. A film- és diavetítéssel csínján bánjunk, mert passzivitásra készíti a gyermekeket.

A gyermekek készítsenek albumot a megismert versekről, mesékről. A hallott élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre, az élmények felelevenítésére. Az irodalmi él-

mények feldolgozását különböző anyagok, eszközök, barkácsolási lehetőségek biztosításával segítjük.

A gyermekeknek ismerniük kell a mesehallgatás alatti szabályokat, szokásrendszert.

Nyelvi képességek fejlesztése

Leghatásosabb eszközei a mese, vers és dramatikus játékok. Átadják sajátítják el a gyermekek a helyes artikulációt, tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag pontos beszédet.

Az irodalmi nevelés akkor éri el fejlesztő hatását, ha a gyermek, mint befogadó előadóvá válik, s az élmény a gyakorlás hatására megjelenik játékában, nyelvi kifejező képességében és egyéb esztétikai területeken is.

● Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Az irodalmi anyag igényes kiválasztásánál, amellyel, hogy az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van, vegye figyelembe a gyermekek életkori sajátosságait, érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlettségét.
- ❖ Teremtse meg a meséléshez, mesehallgatáshoz szükséges körülményeket, feltételeket.
- ❖ Teremtsen minél több lehetőséget mesék, versek, mondókák bemutatására, felidézésére.
- ❖ A gyermekek önkifejezését segítve, biztosítson lehetőséget a saját vers- és mesealkotásra.
- ❖ Az óvodapedagógus előadásmódjával és szemléltető eszközeivel is tegye szemléletessé a mese- és versehallgatást. (Mesekönyvek, művészi értékű képek, bábfigurák, díszletek, a természet tárgyai stb.)
- ❖ Jól dramatizálható mesékhez folyamatosan biztosítson különféle szimbolikus eszközöket, kellékeket, hogy a gyermekek bármikor eljátszhassák a mesét, amikor csak kedvük van hozzá.
- ❖ Törekedjék arra, hogy minden gyermek váljék előadóvá egy-egy irodalmi alkotás reprodukálása során.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- ❖ A gyermekek szívesen ismételtetik a verseket, mondókákat.
- ❖ Várják, igénylik a mesehallgatást.
- ❖ Figyelmesen, csendben végighallgatják a meséket, verseket.
- ❖ Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak a kisebb gyermekeknek és maguk szórakoztatására is.
- ❖ Felismeri a mese és a valóság közötti különbséget
- ❖ Képes történeteket, meséket kitalálni, elmondani, a megkezdett történetet befejezni.

3. Ének, zene, énekesjáték, gyermektánc

A tevékenység célja:

- ❖ A közös éneklés, játék örömeinek megéreztetése, megszerettetése, amely fejleszti a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.
- ❖ A zene befogadását segítő képességek megalapozása (zenei hallás, ritmusérzék stb.)

A tevékenység feladatai:

- ❖ A felhasznált ének-zenei anyagok igényes, életkornak megfelelő kiválasztása.
- ❖ A 3-7 éves korban tervezhető ének-zenei tartalmak biztosítása.
- ❖ Zenei képességek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és zenei-készség fejlesztő játékokkal.
- ❖ A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, érzékelési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése.

Zenei anyag igényes válogatása:

- Az ének-zenei nevelés során a gyermekek mondókákat, énekes játékokat, művészi igénnyel megkomponált gyermekdalokat ismerjenek meg.
- A zenei anyag kiválasztása és feldolgozása az óvodákban használt, zenei nevelést segítő szakirodalom (Forrai Katalin: Ének az óvodában) valamint a magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa alapján történik.
- A válogatás szempontjai:
  - A gyermekek által tisztán kiénekelhető hangterjedelem.
  - Az aktuális érzelmi állapot.
  - A játékszabályok áttekinthetősége.
  - A térformák és a mozgásanyag változatossága.

Szem előtt tartandó a figyelmeztetés: „Anyanyelve csak egy lehet az embernek, zeneileg is.”
☞ Kodály Zoltán

Ének-zenei tartalmak biztosítása

A 3-4- éves gyermekek

- ismerjenek meg 6-8 mondókát és 10-15 énekes játékot (2/4 ütemű), melyekben negyed és páros nyolcad ritmusok is vannak.
- Érzékeljék változatos, utánzó mozdulatokkal az egyenletes lüktetést. Egyenletes mozgás lehet: utánzó mozgás, játékhoz kapcsolódó mozgás, járás (kézfogással és a nélkül, később körbejárás)
- Az óvodapedagógus minél több zenei élményt közvetítsen énekes előadásával! A különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenehallgatási élményt. A gyermekek a jó hangulatú játékok közben közvetve szerzik meg a zenei készségeket, és ismerik meg a zenei alapfogalmakat.
- Sokoldalúan figyeljék meg a magas és mély hangok ellentétpárját, a halk - hangos különbségét.

- Ismerjék fel az egymástól erősen eltérő tárgyak zörejangszínét, 2-3 hangszer hangszínét.
- Hallgassanak különböző jellegű, de legfőképp vidám dalokat az óvodapedagógus énekes, később hangszeres előadásában.

A 4-5 éves gyermekek

- 4-8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat énekelgessenek. (4-5 mondóka, 12-15 új dal) Az európai és magyar dalok hangterjedelme dúr hexachord maradjon.
- A körjátékok közül már nehezebbeket is választhatunk. (szerepcserés, párválasztó, sor-szaporító)
- Énekeljenek közösen és egyénileg is.
- Érzékeljék a magas-mély relációt, szokják meg a kezdőmagasság átvételét.
- Ismerjék fel a tanult dalokat szöveg nélkül is.
- Váltakozva énekeljenek halkán, hangosan - énekeljenek párbeszédes dalokat.
- Figyeljenek meg zörejangokat, a ritmus- és dallamjátszó hangszerek hangszínekülönbségét s játékos formában egymáshangját is.
- Hallgassanak mese jellegű dalokat, népdalokat, műdalokat az óvodapedagógus énekes és hangszeres előadásában.
- Játsszanak kérdés - felelet játékot, érezzék az egyenletes lüktetést, a motívumok hangsúlyát és a dalok ritmusát.
- Gyakorolják a játékhoz tartozó térformákat (kaputartás, kifordulás, hullámvonal, stb.) és táncos mozgásokat (oldalzáró lépés, dobbantás, forgás, stb.)
- Használjanak többféle ritmuseszközt, melyet közösen az óvodapedagógussal készítenek el.

Az 5-7 éves gyermekek

- ismerjenek 4-7 új mondókát, 15-18 új énekes játékot, 3-4 műdalt.
- A tanult zenei anyaghoz találjanak ki szimbólumot, amit a zenepolcon helyeznek el. Ezek emlékeztetnek a tanult dalokra, és lehetőséget adnak az ismétlésre, az élmények felidézésére.
- A dalok már szünetet és szinkópát is tartalmaznak.
- Az óvodapedagógus bonyolultabb játékokat is tervezzen, melyet a korosztály néptáncának is tekinthetünk. Variálja az énekes játékok mozgásanyagát olyan egyszerű tánclépésekkel, amit a felnőtt utánpótlás révén követni tudnak. Alakítsanak változatos térformákat - kettős kör ellentétes haladási iránnyal, páros sor, hullámvonal két csoportban, stb.
- A hallásfejlesztést segítő fogalompárokot kapcsolják össze. (pl. tempóváltoztatással, dallambújtatással, stb.)
- Pontosan hangoztassák az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát belső hallás alapján, éneklés nélkül is.
- Ritmusmotívumokhoz találjanak ki rögtönzött szöveget, dallamot.
- Emeljék ki a kettős lüktetést az ütem kezdőhangsúlyai szerint.
- Gyakorolják egyénileg a ritmushangszerek kezelését, az ügyesebb gyermekek kapjanak lehetőséget arra, hogy metallofonon vagy szintetizátoron játszassanak.
- Szokják meg a könnyed, tiszta éneklést, és a bemutatott zene figyelmes hallgatását.

A tevékenység szervezeti formái

A zenei nevelés szervezeti formája kötetlen jellegű. Az ének-zene ugyanúgy napi tevékenység, mint a mesélés vagy ábrázolás, tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a foglalkozások időtartamára. A különböző ritmushangszerek úgy legyenek elhelyezve, hogy a gyermekek számára egész nap elérhetőek legyenek, így a nap bármely szakaszában kezdeményezhetik, a ritmussal kísért éneklést.

A gyermektánc a néptánc figurákkal való szabad mozgás örömét jelenti, oly módon, hogy minden táncos alkalom az együttes mozgás örömét adja a gyermekek számára. Az óvodai táncot elsősorban az ugrások megismertetése jelenti, mert ezek egyszerű motívumokat tartalmaznak. Fontos a tánclépések mintaszerű bemutatása.

A pedagógus által kezdeményezett tevékenységek összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit, alkalmat adnak a képességek fejlesztésére.

● **Az óvodapedagógus feladatai**

- ❖ Nyugodt légkörben, változatos módon keltse fel a gyermekek zenei érdeklődését.
- ❖ A nap minden szakában éljen a kezdeményezés lehetőségével. Kötetlen formában, spontán módon énekeljenek, mondókázzanak, fedezzék fel a zene csodálatos világát.
- ❖ A zenei tevékenységek, a közös éneklés, játék örömeinek megteremtésével a gyermekek érzélemvilágának gazdagítása.
- ❖ A megismert dalok, mondókák ritmusának visszaadásán túl kerüljön előtérbe a gyermekek spontán improvizációja, kreatív fantáziája.
- ❖ A zenei tevékenységeket minden esetben kísérje valamilyen mozdulat, mozgás, tánclépés, hangszerez kíséret stb.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- ❖ A gyermekek számára öröm az éneklés, tudnak közösen és egyénileg is tisztán, helyes szövegkiejtéssel énekelni.
- ❖ Szívesen játszanak énekes játékokat
- ❖ A bemutatott zenét érdeklődéssel hallgatják.
- ❖ Az egyenletes lüktetést, a dalritmust és az ütemhangsúlyt változatos mozdulatokkal és ütőhangszereken is kifejezik
- ❖ Megkülönböztetik és érzékeltetik a zenei fogalompárokat.
- ❖ Képesek ritmust, dallamot, mozgást rögtönözni.
- ❖ Alapvető mozgásokat, táncmozdulatokat esztétikusan végeznek.

4. R a j z o l á s, f e s t é s, m i n t á z á s, k é z i m u n k a

A tevékenység célja:

- ❖ A gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezése.
- ❖ A gyermekek tér- forma- és színeképzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

A tevékenység feladatai:

- ❖ A gyermekek ábrázolási szándékának felébresztése
- ❖ Az írómozgáshoz szükséges mozgásmechanikai alapok megteremtése.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka az ábrázolás különböző fajtái, a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

A művészet ismerete, szeretete már óvodáskorban elkezdődhet. A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos nézőpontokon keresztül, az egyéniség színeinek kibontakoztatása.

Fontos, hogy a gyermeket körülvevő környezet esztétikus, harmonikus, nyugalmat árasztó legyen, ugyanis az óvodapedagógus saját személyének és környezetének esztétikumával is a művészeti nevelés feladatait szolgálja. A csoportszobák miliója szintén hozzájárul a gyermekek esztétikai ízlésformálásához, ezért a díszítésük során törekszünk az esztétikus, ízléses dekorelemek felhasználására, melyek követik az évszakok és az ünnepek hangulati változásait.

Az ábrázolási szándékot erősítik a különféle vizuális játékok / játék a festékekkel, festékfolttal, fröccsentés, csepegtetés, nyomhagyás /. Játékos gyakorlás közben ismerkedik a gyermek az anyagokkal, színekkel, a vizuális kultúrával, az esztétikum alapelemeivel. Ezekben a játékos tevékenységekben (pl. rajzolás, festés, gyurmázás barkácsolás, tépés, szövés, fonás, vágás, ragasztás stb.) nem a produktum, hanem a tevékenység öröme a cél.

Az alkotó tevékenységhez megfelelő méretű, minőségű eszközökre van szükség. Olyan helyet biztosítsunk, ahol van elegendő tér, s az alkotók köre védett a mozgásos tevékenységet végző gyermekektől. Teremtünk olyan, műhelyhangulatot, melyben a gyermek önként, örömmel kapcsolódik be az alkotó munkába. Elegendő időt biztosítsunk a gyermekek számára, hogy elgondolásaikat valóra válthassák.

A csoportszobákban rajz- gyurma- és barkácssarkot alakítsunk ki, ahol bármikor megtalálhatók az ábrázoláshoz és barkácsoláshoz szükséges eszközök, anyagok.

3-4 éves korban a vizuális nevelés lényege a játék. Nem várunk céltudatos tevékenységet. Ebben az életkorban fontos szerepe van a firának, mert általa alapvető mozgástechnikai rögzítések történnek. A szándéktalan firka és a látszólag szándékos forma-firka időszakában nem tervezhető téma. Az ábrázolás próbálgatása eltérő méretű, többnyire nagy felületen valósul meg. A plasztikus munkák még kezdeti fokon, gyurkálással, egyszerűbb mintázási technikák alkalmazásával készülnek.

Későbbi életkorokban a gyerekek nagy része már leküzdi az alapvető technikai nehézségeket. Megnő a valósághű ábrázolás igénye. A gyermek belső mintákat követ, ábrázolása képzeletvezérlésű. (A valóságnak megfelelően rajzol, de nem úgy, ahogy látja őket, hanem azt adja vissza, amit tud róluk.) Ezért fő célunk a gyermekek belső szemléleti képének felszínre hozatala. Arra törekszünk, hogy a gyerekek motívumait élményeik felidézésével keltsük fel, hogy maga az élmény indítsa el az aktivitást.

Az óvodás gyermek megfigyelésében természetes módon eleinte még a spontaneitás dominál, a céltudatosságot és a tervszerűséget a felnőttnek kell képviselnie. Ebben az életkorban feladatunk a gyermeki alkotóképzelet elindítása, a spontaneitás és önállóság biztosítása, a gyermekek megismertetése a változatos kifejezési technikák alapelemeivel és eljárásaival, a feltételek megteremtése, képességeiknek legteljesebb kibontakoztatása.

A tevékenység szervezésekor fontos a zavartalan és sokoldalú tevékenykedtetés külső feltételeinek biztosítása. Olyan nyugodt "kuckókat" alakítunk ki, ahol a gyermekek a különböző eszközöket önállóan elővehetik és használhatják. A vizuális tevékenységek irányításánál mindig az

ösztönzés eszközével élünk, s differenciált, egyéni fejlesztésre törekszünk. Fontos, hogy egyszerre csak egy technikát ismertessünk meg a gyerekekkel, s fokozatosan bővítsük azok körét. Egy - egy technika elsajátítására biztosítsunk elegendő időt.

A gyermeknek legyen lehetősége szabad témaválasztásra.

Az óvoda épületét, a folyosókat, csoportszobákat a gyermekek által készített rajzokkal, festményekkel, plasztikai alkotással díszítjük. Évszakonként ovigalériát alakíthatunk ki, mely legyen a gyermekek ízlésformáló, szemet gyönyörködtető beszélgető helye.

Az óvodapedagógus feladata, hogy megadja a gyermeknek a legszebb élményt, a felfedezés szenzációját. Meg kell teremteni azt a lehetőséget, hogy együtt gyönyörködjön a gyermekekkel a felfedezett szépségben, hogy képes legyen újra és újra a felfedezésre. Fontos, hogy sok segítséggel megalapozza, képessé tegye a gyereket arra, hogy önállóan rá tudjon érezni a művészetek esztétikai szépségére. Ezáltal az óvodapedagógus és a gyerek között olyan örömteli, inspiráló társas kapcsolat jön létre, melyet a művészetek mindig képesek megújítani, szépséggel ellátni.

A kreativitás, az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti tevékenységek legfontosabb feladata.

Annak érdekében, hogy mindezt magasabb szinten tudjuk művelni, rendszeresen tárlatokat látogatunk, biztosítjuk a gyermekek számára, hogy személyesen is találkozzanak festő- képző- és iparművészekkel. Az óvodáskorú gyermekek részére meghirdetett tehetségkutató rajzpályázatokon, kiállításokon rendszeresen részt veszünk.

A tevékenység szervezeti formái

A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka tevékenységei a mindennapi játékba integrálódnak. Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre egész nap folyamán biztosítson teret, időt, lehetőséget. Egy héten egyszer tudatosan irányított / mikro csoportos/ tevékenységet szervezzen. Teremtse meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek megalkothassa saját képi - plasztikai elképzeléseit.

A gyermekek manuális tevékenységei komplex formában jelenjenek meg a zenével, dallal, mesével, verssel, mondókaival a környező világ megismerésével.

● **Az óvodapedagógus feladatai**

- ❖ Teremtse meg azokat a feltételeket, melyek a gyermekek képi - plasztikai kifejező nyelvének, ábrázoló - és konstruáló képességének fejlődéséhez szükségesek.
- ❖ Biztosítson változatos anyagokat és eszközöket.
- ❖ Spontaneitás és önállóság biztosításával indítsa el a gyermeki alkotóképzeletet.
- ❖ A különböző technikai eljárásokkal az ujjpercek differenciált mozgását, a csukló hajlékony mozgáskövetését segítse elő.
- ❖ Teremtsen lehetőséget az esztétikus környezet felismerésére, óvására, alakítására. Igényesen formálja környezetét.
- ❖ A csoportszoba esztétikus harmóniáját és nyugalmat természetes anyagok használatával, mértéktartó díszítéssel biztosítsa.
- ❖ A gyermekek munkáit gyűjtse és elemezze a további fejlődés és feladatok meghatározása céljából.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

- ❖ Tevékenyen részt vesznek, az őket körülvevő tér berendezésében, az alapvető térviszonylatok segítségével.
- ❖ Képesek a tárgyak térbeli kiterjedésének tapasztalati felismerésére, a főbb formai jellemzők megnevezésére.
- ❖ Élményeik, elképzeléseik megjelenítésében biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit.
- ❖ Alkotásaikra jellemző a részletező formagazdagság, színek variálása. Színhasználatukban érvényesítik kedvelt színeiket.
- ❖ Formaábrázolásuk változatos, képesek hangsúlyozni a fontos megkülönböztető jegyeket.
- ❖ Tudnak formákat mintázni elképzeléseik alapján. Fokozott önállósággal alkalmazzák a megismert technikákat.
- ❖ Életkoruknak és fejlettségüknek megfelelően ismernek népművészeti elemeket, szokásokat, hagyományokat, nemzeti szimbólumokat.

5. M o z g á s

A tevékenység célja:

- ❖ A gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése, szabad kibontakoztatása, játékos formában.
- ❖ A fizikai állóképesség fejlesztése, a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitás előkészítése, az értelmi struktúrák, szociális képességek fejlesztése, önértékelés, önbizalom növelése.
- ❖ A gyermekek térbeli tájékozódó képességeinek, valamint a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése.
- ❖ Testséma fejlesztés- testrészek ismerete, a test koordinációjának alakítása, testfogalom alakítása, lateralitás fejlesztése, dominancia erősítése.

A tevékenység feladatai:

- ❖ Mozgásfejlesztő játékok összeállítása
- ❖ A gyermekek mozgásszükségletének, mozgásigényének kielégítése.

A mozgás a gyermekek legtermészetesebb megnyilvánulási formája. Számukra az az igazán érthető és feldolgozható információ, amit játék, mozgás, tevékenység útján tapasztalnak meg.

A 3-7 éves korú gyermekek óvodai mozgásfejlesztése felöleli az aktív nagymozgásoknak, a mozgáskoordináció fejlődésének, és a finommotoros mozgáslehetőség tanulásának szakaszát. Jótékonyan hat a gyermeki szervezet növekedésére, álló- és teherbíró képességük fejlődésére, fontos szerepet tölt be az egészség megőrzésében, az egészséges életmód szokásainak alakításában.

Már 3 éves kortól lehetőséget biztosítunk a sokszínű, örömteli játékos mozgásokra, mozgásos játékokra, változó gyakorlási, ismétlési lehetőségekkel, támogatva ezzel a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatását.

A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testnevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgás biztosítja a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje, előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgásműveltség fejlődésének. A nyugodt légkörű, játékos, gazdag, kellő intenzitású mindennapi testnevelés nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is. A mindennapi testnevelés hatásának maximális kifejtéséhez szükségesek olyan objektív és szubjektív feltételek, melyek megsokszorozzák az eredményeket.

Az óvodapedagógus mindennap szervezzen mozgásos játékokat, melybe többek között a láb- és testtartást javító torna elemei is beépíthetők, prevenciós és korrekciós jelleggel. A mindennap megjelenő játékos, frissítő testmozgás illeszkedjen a csoport napi tevékenységéhez. Helyszíne lehet a csoportszoba, vagy az óvoda udvara. A zene motiváló erejét a mozgásos tevékenységek során is használja ki a pedagógus, a ritmus-, és ütemérzék-, hallásfejlesztés, mellett a zene a gyermekek hangulatát is pozitívan befolyásolja.

Fontos a megfelelő hely, idő és eszköz biztosítása.

Csoportszobáinkban, játékidőben a gyermekeknek lehetőségük van a kisebb- nagyobb teret igénylő mozgásos játékokra, eszközökkel, vagy anélkül. Elképzelésük alapján rendezhetik a teret, alakíthatnak ki kuckókat, bújhatnak, mászhatnak, kúszhatnak asztalok, székek között, alatt, ügyelve saját és társaik testi épségére. Legyenek a csoportszobában mozgásra ösztönző eszközök, pl. bilibo, egyensúlyozó félgömb, folyami kő készlet, dobozgóyaláb stb.), melyeket a gyermekek a nap során bármikor használhatnak.

Óvodánk udvarán megtalálhatóak a különböző méretű, funkciójú mászóak mellett, a trambulin, a mezítlábas járda. Fontosnak tartjuk, hogy ezek mellett az eszközök mellett, mindig álljon a gyermekek rendelkezésére elegendő labda, ugrálókötél. Minden, ami az óvoda udvarán található (fák, bokrok, homokozó, játékeszközök), felhasználható a mindennapi mozgás feladatainak megvalósításához.

A spontán, szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az **irányított mozgásos tevékenységek**, melyek sokoldalú mozgástapasztalathoz juttatják a gyermeket. Ez segíti a mozgásbiztonság fejlődését, valamint lehetőséget teremt a mozgásműveltség további fejlesztéséhez. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelmszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

Az irányított mozgásos tevékenységek során, az óvodapedagógus többféle tornaeszkővel ismertesse meg a gyermekeket, hogy megtanulják azok biztonságos használatát. Törekedjen a kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására.

Kezdetben az óvodapedagógus a nagymozgások fejlesztésére helyezze a hangsúlyt. Ismerkedjenek a futásgyakorlatokkal, ugrásgyakorlatokkal. / szökdelés, sorozatugrás, fellépés, leugrás /, dobásgyakorlatokkal, labdagyakorlatokkal, támaszgyakorlatokkal.

A talajtorna elemei is jelenjenek meg a játékokban, pl. hossz tengely körüli gurulás, gurulóátfordulás előre, hátra. A gyermekek játsszanak minél több egyensúlyozó játékot. Az óvodapedagógus mutassa meg a helyes mintát és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását. Később kapjon hangsúlyt az észlelés, az alaklítás, formaállandóság mozgás közbeni fejlesztése, a finommotorika alakítása, és a mozgásos szabályjáték gyakorlati alkalmazása. Az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen kisebb testrészekkel végzett mozgásokat, használjanak különböző kéziszereket. Legyen az óvodában minél több sportprogram, vetélkedő, ovifoci, verseny, stb.

A tevékenység szervezeti formái

A spontán- a játékban, azon belül a szabad játékban- megjelenő mozgásos tevékenységeknek, egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján biztosítunk lehetőséget, a gyermekek egyéni szükségleteit, képességeit figyelembe véve.

Az irányított mozgásos tevékenységet, testnevelés foglalkozást heti egy alkalommal szervezi az óvodapedagógus. Ennek helyszíne többnyire tornatermünk, de szorgalmazzuk a szabad levegőn való megtartását is.

A mindennapi testnevelés feladatait csoportszobában, udvaron végezhető mozgásos játékokkal, gimnasztikus feladatok végzésével oldhatja meg a pedagógus.

A zenére történő mozgás, gimnasztika, a szabadon szervezett énekes játékok szintén jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítését.

A csoportok életmódszervezésében helyet kapnak a kirándulások, túrázások, séták, a közelebbi és távolabbi környezetben is.

● Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Helyesen megválasztott mozgásanyag változatos alkalmazásával a mozgás és testnevelés megszerettetése, mozgásigény kielégítése.
- ❖ Sokszínű, változatos mozgásra inspiráló biztonságos környezet megteremtése. A sport- és manipulációs eszközök biztonságos használatának megismertetése mellett, a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermekek számára.
- ❖ A mozgás beépítése természetes módon a gyermekek tevékenységébe csoport szobában és szabad levegőn egyaránt.
- ❖ Segítse, hogy a gyermekek megőrizzék természetes mozgáskedvüket.
- ❖ Az irányított mozgásfejlesztés alkalmával teremtsen lehetőséget a tudatosan tervezett testedzésre, a gyermekek egyéni- és életkori sajátosságait figyelembe véve.
- ❖ Mozgásszint fejlesztése, mozgástapasztalatok bővítése gazdag és változatos gyakorlási lehetőségek biztosításával.
- ❖ Egészséges versenyszellem kialakítása.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

- ❖ A gyermekek szívesen mozognak, kitartóak a mozgásos játékokban.
- ❖ Kialakult a gyermekek nagymozgása, finommotorikája, egyensúlyérzékelése, koordinált mozgása.
- ❖ Kialakult mozgásemlékezete, testsémája, oldalisága, téri tájékozódása. Képes az irányokat megkülönböztetni.
- ❖ A mozgásos szabályjátékokban ismerik és betartják a szabályokat.
- ❖ Szeretik a szervezett mozgásos tevékenységeket. Képesek mozgásos szabályjátékot kezdeményezni, játszani irányítás nélkül.
- ❖ Ismeri és helyesen használja a sporteszközöket, ill. a testnevelési kéziszerkeket, a gyakorlatokhoz kapcsolódó kifejezéseket.
- ❖ Szeretnek futni, képesek 50-100 m-t kocogni.

- ❖ Egészséges versenyszellemmel rendelkeznek, szívesen játszanak egyéni és csoport versenyeket.

6. A külső világ tevékeny megismerése

A tevékenység célja:

- ❖ A közvetlen és tágabb környezet felfedezése során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a természeti - emberi - tárgyi világ értékei iránt, a természetet szerető és védő, környezettudatos magatartás megalapozása.

A tevékenység feladatai:

- ❖ A 3-7 éves korban tervezhető tartalmak, és a tevékenység szervezeti formáinak biztosítása.

A környezeti nevelés témái az óvoda, az óvodai környezet sajátosságaihoz igazodjanak, hogy a gyermekek az őket közvetlenül körülvevő világot érzékeljék elsősorban. Megismerési vágyukat valamilyen élményhez kapcsolódva keltsük fel, ne elvont ismereteket sulykoljunk a gyermekekbe. A gyermekek minden esetben cselekvő módon fedezzék fel környezetüket, és olyan tapasztalatok birtokába jussanak, amelyek a környezetben való, életkoruknak megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.

Szűkebb környezetükön túl, ismerjék meg a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, tanulják meg ezek szeretetét, védelmét.

Környezeti nevelés során a mozgásos játékokra és az érzékszervi megtapasztalásra építünk, melyek az óvoda egész napos tevékenységében érvényesíthetőek.

Hangsúlyt fektetünk arra, hogy amit csak lehet, a természetben, élőben, saját tapasztalataik útján figyeltesünk meg a gyermekekkel. Így pl. a járművekről, a gyalogos- és tömegközlekedésről a séták, kirándulások, utazások alkalmával van módjuk ismereteket szerezni.

Fontosnak tartjuk, környezetünk élőlényeit, tárgyait megismertetni, tapasztalatokat szerezni róluk, megcsodálni őket, személyes kapcsolatba kerülni velük, hogy közvetlen környezetünk élőlényei barátainkká váljanak. Így érhetjük el, hogy gyermekeink ne csak ismerjék, hanem szeressék is a természetet, hiszen amit szeretünk, azt nem bántjuk.

Fejlesztő munkánk nevelési folyamatot jelent, mely valamennyi gyermeki tevékenységre kiterjed (játék, munka, tanulás) és valamennyi nevelési területtel kölcsönhatásban áll. Helyi adottságaink alapján, pedagógiai programunk a környezeti nevelést kiemelten kezeli, így meggyőződésünk, hogy annak helyet kell kapnia minden nevelési területen. Legfontosabbnak a témák érzelmi megközelítését tartjuk. Törekszünk arra, hogy a szűkebb, tágabb környezet, a valóság megismerése során pozitív érzelmi viszony alakuljon ki a természethez, élőlényekhez, emberi alkotásokhoz. Tanulják meg azok védelmét, megbecsülését, az értékek megőrzését.

Feladatok a természet - ember - tárgyi világ megismerésében, megszervezésében

A 3 - 4 éves gyermekek az óvoda elfogadása után ismerkedjenek az óvoda közvetlen környezetével. Ismerjék a felnőttek óvodai munkáját. Önálló vállalkozással járuljanak hozzá maguk is a környezetük ápolásához.

Szerezzenek tapasztalatot az óvoda környezetében fellelhető, megfigyelhető felnőtt foglalkozásáról (kereskedelem, építkezés, különböző intézmények).

Figyeljék meg az utcában élő állatokat, növényeket, a környezetben lévő esztétikai alkotásokat.

Az óvodás gyermekeknek legyen tapasztalatuk a betegellátás (orvos, védőnő) feladatairól. Ismerjék a baleset megelőzés számukra érthető feladatait.

Tudják megnevezni a testrészeket, ismerjék és gyakorolják azok tisztántartását. Ismerjék érzékszerveiket, azok funkcióját, védelmét.

Látogassanak el bölcsődébe, iskolába, beszélgessenek az ott szerzett tapasztalatokról.

A gyermekek tudják bemutatni a család tagjait, otthonukat.

Látogassanak el szolgáltató üzletekbe, intézményekbe. Gyakorolják a helyes gyalogos közlekedést. A közlekedési morál megalapozása fontos szempontja a közlekedésre nevelésnek. Ismerjék a közlekedési eszközöket. A nem elérhetőket az IKT eszközök használatával, filmről vagy képről szemléltessük.

Figyeljék a napszakokat, gyakorolják az ahhoz kapcsolódó tevékenységeket.

Feladatok a természeti környezet megismerésében

Figyeljék meg az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, növényeit, az időjárást és annak változékonyságát. Keressenek összefüggést az időjárás és az emberek tevékenysége között.

Gyűjtsenek az évszakra jellemző terméseket, kavicsokat, leveleket, képeket, melyeket felhasználhatnak különböző tevékenységek során (pl. alkotó tevékenységeikben, matematikai tapasztalatszerzésben, stb.) Végezzenek egyszerű kísérleteket, rügyeztetést, hajtatást, csiráztatást. Gondozzanak floráriumot, ültessenek növényeket. Ismerjék meg az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat. Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját. Madárbarát óvoda révén megfigyelhetik az óvoda körül élő madarakat, azok életmódját, gondoskodhatnak téli etetésükről, egész éves itatásukról.

A kertgondozás során gyermek kerti szerszámokat használhatnak.

A vadon élő állatok természetes környezetét, életmódját könyvek, képek, ismeretterjesztő kiadványok, kisfilmek segítségével mutathatja be az óvodapedagógus.

Környezettudatos munkánk során fontosnak tartjuk a jeles napokról való megemlékezést:

- ❖ Víz világnapja március 20.
- ❖ Föld napja április 22.
- ❖ Madarak, fák napja május 10.
- ❖ Környezetvédelmi világnap június 05.
- ❖ Állatok világnapja október 04.

A tevékenység szervezeti formái

A gyermekek fejlesztése a 3-7 éves korosztály esetében közvetlen tapasztalat - és élményszerző udvari megfigyelések, kirándulások és séták alkalmával, differenciált bánásmód elve alapján, a cselekvő, felfedező tevékenységszervezés módszerével történik. A nevelőmunka hatékonysága érdekében a nevelési eljárások során a mit, mivel, mikor, hogyan és kivel kérdésekre épített fejlődést elősegítő tevékenységek kerülnek megvalósításra. Az óvodapedagógus által alkalmazott módszerek segítik a tanulási környezet megteremtését, a tanulás, az ismeret- és tapasztalatszerzés megvalósítását.

Az élmények egyeztetésére, az ismeretek rendezésére a gyűjtemények közvetlen rendezgetése, ill. az évszaki albumok összeállítása ad lehetőséget.

Évszakonként akár több alkalommal is sor kerülhet nagyobb túra, kirándulás, vagy erdei program szervezésére.

A mikrocsoportos foglalkoztatási forma kiválóan alkalmas a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőképességének fejlesztésére. Az óvodapedagógus minden gyerekre oda tud figyelni, min-

den kérdésre meg tud válaszolni. A gyerekek között erősödik a tapasztalatok megbeszélésének szándéka, a látottak folyamatos megbeszélése.

○ Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Folyamatosan biztosítsa a természetes környezetben történő tapasztalatszerzés lehetőségét, tegye lehetővé a környezet tevékeny megismerését.
- ❖ Biztosítson változatos tevékenységeket a tapasztalatszerzés, élménygyűjtés, fel fedezés során.
- ❖ Védett természeti környezetben (Nagyerdő, Vekeri - tó, Fancsika, Erdőspusztá, Hortobágy) felfedező jellegű, játékos programokon, komplex cselekvésen keresztül ismertesse meg a gyerekeket a természettel, a természetvédelem fontos ságával.
- ❖ Olyan viselkedésformák gyakoroltatása, amelyek segítségével elsajátíthatják az élő természet megfigyelésének módját.
- ❖ Olyan ökológiai szemléletmód kialakítása, amely lehetővé teszi a „természetben mindenre szükség van” illetve „nincsenek káros és hasznos élőlények” elvek el fogadását.
- ❖ Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- ❖ Olyan aktivitás kialakítása, amelyben legfontosabb elv az élet védelme és tisztelete.
- ❖ A gyermekek közötti kapcsolatok erősítése, együttműködési készségük fokozása.
- ❖ Az óvoda felnőtt közössége munkahelyi életmódjával és munkájával nyújtson pozitív példát a környezet tudatos magatartásra, az ökológiai szemléletformálásra, megalapozására.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végén

- ❖ A gyerekek tudják lakcímüket, szüleik nevét, foglalkozását, munkahelyét, óvodájuk nevét, saját születési helyüket és idejét.
- ❖ Tudnak gyönyörködni az évszakok szépségében és különbséget tenni azok között.
- ❖ Felismerik az öltözködés és az időjárás közötti összefüggéseket. Felismerik a napszakokat.
- ❖ Ismerik környezetük állatait, növényeit, azok gondozását és védelmét.
- ❖ Ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltató üzleteket, esztétikai alkotásokat.
- ❖ Ismerik a közlekedési eszközöket, gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában.
- ❖ Tudnak tárgyakat, jelenségeket, élőlényeket összehasonlítani, feltűnő összefüggéseket felismerni, hiányzó részeket kiegészíteni.

- ❖ Ismerik a környezet megóvásának legfontosabb szabályait (pl. elzárják a víz-csapot, hogy feleslegesen ne folyjék a víz, ismerik a szelektív hulladékgyűjtés szabályait).

Matematikai tartalmú tapasztalatok

A tevékenység célja:

- ❖ Játék vagy más tevékenység közben tapasztalatszerzés a környező valóság fontos jellemzőiről, a formai és mennyiségi viszonyokról, miközben a gyermekek többször megélhetik a felfedezés, rátalálás, a tudás örömét.
- ❖ A környezet megismerése közben szerezzenek matematikai tartalmú tapasztalatokat, ismereteket, majd az így megszerzett tapasztalatokat képesek legyenek tevékenységeikben alkalmazni.
- ❖ Ismerjék fel a mennyiségi, alak-, nagyságbeli és téri viszonyokat.
- ❖ Alakuljon ítélőképességük, tér-, sík-, és mennyiség szemléletük.
- ❖ Logikus gondolkodás fejlesztése

A tevékenység feladatai:

- ❖ 3-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak biztosítása
- ❖ A gyerekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalatszerzés során.
- ❖ A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása.

Jellegzetes tartalmak biztosítása:

Matematikai fogalmakkal a mindennapi életben folyamatosan találkozunk a gyermek, így szinte természetes módon ismerkedik meg velük. A matematikai kifejezések először passzív szókincsé válnak, később azonban egy részük beépül beszédünkbe.

A matematikai nevelés során fontos alapelv, hogy a tárgyak, jelenségek tulajdonságai közé tartoznak a formai, mennyiségi jellemzők is. A környezet változásainak megfigyelése el sem képzelhető matematikai ismeretek nélkül. Tehát nem célszerű merev didaktikai egységként elkülöníteni a nevelés komplex feladatkörében. Minden matematikai fejlesztő tevékenység integrálható a megfigyelésre szánt jelenség, ill. tárgy tapasztalati rendszerébe.

A 3-4 éves korú gyermekek matematikai nevelése terén elsődleges feladat a matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítése, a matematikai szemlélet és beállítódás megalapozása. A matematikai tapasztalatszerzés a közvetlen környezet tárgyainak tulajdonságaival történő ismerkedést szolgálja, közvetlen tapasztalás útján.

Ajánlott témakörök:

- Tapasztalatszerzés környezetünk tárgyairól (felismerés, megnevezés, szín- egyéb tulajdonságok szerint)
- Viszonyfogalmak gyakorlása (több- kevesebb, kisebb- nagyobb stb.)
- Téri viszonyok tapasztalása (testséma, mozgások, alacsony- magas, hosszabb- rövidebb)
- Tapasztalatok komplex gyakorlása

5-7 éves korban az iskolába lépéshez szükséges tapasztalatok megszerzése, részképességek, műveletek, szokások elsajátítása a feladatunk.

Ajánlott témakörök:

- Tapasztalatszerzés a környezet tárgyairól, azok tulajdonságairól.

- Téri viszonyok tapasztalása, irányok és helyzetek pontos megnevezése
- Tér- és síkbeli kiterjedések
- Tér- és síkmértani formák

A gyermekeket körülvevő környező valóság mennyiségi és térbeli viszonyai, formái természetes napi szituációkban megfigyelhetők. Tevékenykedés közben a megismerő képességek fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék - és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kiaknázására.

A komplex tevékenységek alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük.

A gyermekek természetes környezetben végzett megfigyeléseik alkalmával vegyék észre, hogy a tárgyak, személyek, halmazok összehasonlíthatóak, szétválogathatóak tulajdonságaik szerint, ill. saját szempontok alapján. Végezzenek sorbarendezést, megnevezett mennyiségi tulajdonságok, felismert szabályok szerint.

A számfogalom megalapozására végezzenek mérési, összemérési feladatokat mennyiségekkel, halmazokkal, különböző egységekkel. Játékos szituációkban számoljanak, bontsanak, mennyiségfogalmuk egyéni fejlettségétől függően a 6-10-es számkörben mozogjon.

A gyermekek szerezzenek tapasztalatokat a geometria körében, a gömbölyű és szögletes formákról, érzékeljék ezt testükön, tárgyakon. Jussanak el a geometriai formák felismeréséig. Alkossanak síkban is szabadon, szerezzenek tapasztalatokat síkmértani formákról, fedezzék fel a rész-egész viszonyát.

A tükörrel való tevékenység, mozgások tükör előtt fontos feltételét képezik a téri percepció kialakításának. Fedezzék fel a tükörkép, szimmetria érdekességét, játszanak sokat a tükörrel. Minden alkalmat meg kell ragadni a fejlesztésre, hogy a gyermek egyaránt jól tájékozódjék térben és a síkban ábrázolt világban.

A tevékenység szervezeti formái:

A komplex matematikai tevékenységeknek vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyerekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire. A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten szükséges megvalósítani. A komplex matematikai tevékenységek során kerüljön sor matematikai tartalmú szabályjáték eljátszására. A foglalkozás vagy kezdeményezés felépítését előre átgondoljuk, de elképzelésünket minden esetben befolyásolja a gyermekek érdeklődése, részképességeinek fejlettségi szintje. A játékokat és szabályjátékokat a fejleszteni kívánt részképességeknek megfelelően célszerű válogatni.

● Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Biztosítson olyan eszközöket és tevékenységeket, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését, és természetes élethelyzetekben lehetővé teszik a matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- ❖ A képességek fejlesztését játékosan, játékszituációkba ágyazva szervezze.
- ❖ A foglalkozásokat, kezdeményezéseket úgy tervezze, hogy azokban a motivált ság és a részképességek fejlettségi szintje legyen meghatározó.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- ❖ A gyermekek képesek elemi problémák meglátására és megoldására, felébred bennük a felfedezés, tudás öröme.
- ❖ Tudnak térbeli kiterjedéseket vagy mennyiségeket összehasonlítani, ill. megadott szempontok alapján létrehozni.
- ❖ Képes tér- és síkbeli formák, alakzatok reprodukálására.
- ❖ Környezetükben felismerik az alapvető geometriai formákat.
- ❖ Tudnak cselekvéssel mennyiségeket létrehozni, megszámlálni, hozzászámlálni, elvenni, csökkenteni, növelni.
- ❖ Képes a halmazokat különböző szempontok szerint csoportosítani, szétválogatni, sorbarendezni.
- ❖ Helyesen használják 20 -ig a tö-, és sorszámneveket.
- ❖ Ismeri a pár fogalmát, tud párosítani 10-es számkörben.
- ❖ Értik és helyesen használják a térbeli viszonyokat jelentő névutókat.

7. Munka jellegű tevékenységek

A tevékenység célja:

- ❖ a gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, képességek, tulajdonságok kialakítása, amelyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatait.

Az óvodai nevelés fontos feladata a munkához való helyes, pozitív viszony kialakítása. Az iskolára, az életre való felkészítés egyik alappillére az életkornak megfelelő munkatevékenység biztosítása.

Létjogosultságát igazolja, hogy- a munkára nevelés feltételei nagymértékben megegyeznek a játékhoz szükséges szubjektív feltételekkel, olyan személyiségjegyek kialakulását, megerősítését teszi lehetővé, melyek elengedhetetlen feltételei az iskolai életre való megfelelésnek.

A gyermek éppúgy élvezzi a munkatevékenységet, mint a játékot. Gyakran nem is választható szét e két tevékenység. Ha a munkafolyamatokat játékos jelleggel, a gyermekek aktív tevékenységi, utánzási vágyára, önkéntességére építjük, ha minden egyes gyermek képességeinek megfelelő szintű feladatot kap, a munka pozitív élmény forrásává válhat. Sikerélményhez juttatja a gyermekeket, ezzel elősegítve önállóságuk, magabiztosságuk fejlődését, erősödését.

A jól szervezett, irányított *munkatevékenységek nevelőértéke* az alábbiakban nyilvánul meg:

- Önállóság, felelősségérzet, kötelességtudat fejlődése.
- Alkalmazkodó-, együttműködő készség fokozás.
- Közösségi kapcsolatok alakítása, saját és mások elismerése.
- Szervezőkészség, bírálati - önbírálati készség fejlődése.
- A munkavégzéshez szükséges készségek, képességek, attitűdök, tulajdonságok kialakulása.
- Problémamegoldó gondolkodás, kreativitás fejlődése.
- Beszéd - kifejező - kommunikációs készség fejlődése.
- Szellemi és fizikai aktivitás növelése.
- Természet szeretete.

Munkafajták lehetőségei intézményünkben

- **Önkiszolgálás**
Az óvodába lépéstől fogva igen nagy jelentőséggel bír. Önállósági törekvésük e téren nyilvánul meg leghamarabb.
- **Naposi munka**
Másokért, közösségért végzett tevékenység
- **Az óvoda, a csoport életével kapcsolatos alkalomszerű, eseti munkák --önmagukért, társaikért folyó tevékenység**
Teremrendezés
Megbízások teljesítése
Ajándékkészítés
Befőzés, egyszerűbb konyhai munkák (sütemény, zöldség-, gyümölcssaláta készítés)
Segítségadás társaknak, kisebbeknek
- **Kerti munka**
Általa tapasztalhatják gyermekeink a munka értékteremtő szerepét, a természet és az ember kölcsönhatását.
Természet sarok gondozása
Kertészkedés

● **Az óvodapedagógus feladatai**

- ❖ Az egyes munkafajták megismertetésénél, megszerettetésénél támaszkodják a munka játékkal megegyező vonásaira, ugyanakkor fejlessze a munka sajátos jellemzőit.
- ❖ Olyan munkalehetőségek biztosítása, amelyben önként, önállóan, képességeik szerint tevékenykedhetnek önmaguk és társaik érdekében.
- ❖ Biztosítsa a munka folyamatjellegét, s a gyermekek számára bármikor hozzáférhető munkaeszközöket.
- ❖ Biztosítson lehetőséget minden olyan munkafajta számára, mely a gyermeket érdekli, még akkor is, ha a tevékenységi vágya nincs összhangban a képességeivel.
- ❖ Adjon lehetőséget az önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítésére, az elvállalt naposi vagy egyéb munkákra, a környezet-, növény-, és állatgondozásra.
- ❖ A napirendben kellő idő álljon rendelkezésre a munkafajtákban való elmélyedésre, valamint arra, hogy minden gyermek egyéni tempójának megfelelően végezhesse tevékenységét.
- ❖ Az intézmény lehetőségeit figyelembe véve kapjanak olyan tartalmilag gazdag, változatos feladatokat, melyek által átélhetik a munka örömét, az eredményért vállalt erőfeszítés szépségét és nehézségét.
- ❖ Konkrét, reális, egyénre szabott értékeléssel segítse elő a gyermekek igény szintjének növekedését, önértékelésének alakulását, szem előtt tartva azt, hogy a folytonos visszajelzés motiváló, ösztönző, megerősítő tényezőként hat.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- ❖ Szeretnek a közösségben, a közösségért dolgozni, tevékenykedni.

- ❖ Munkavégzésükben önállóságra törekszenek.
- ❖ A testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, szükség szerint végzik.
- ❖ Étkezés terén önállóak (eszközhasználat, önkiszolgálás).
- ❖ Az öltözködésre fordított idő fejlettségük növekedésével arányosan csökken.
- ❖ A csoportszoba játékait természetes módon tartják rendben, ügyelnek a kiszolgáló helyiségek rendjére is.
- ❖ Alkalmi munkák esetén bonyolultabb feladatot is szívesen teljesítenek, az önálló átgondolást igénylő tevékenységeket is azonnal elvégzik.
- ❖ Közösségi munkák terén a fokozottabb önállóság mellett jelentkezik az esztétikai igényesség, a munkafolyamatok részletesebb átgondolása, elvégzése.
- ❖ Természetessé válik a fiatalabb gyermekek segítése.
- ❖ A növénygondozásban folyamatosan részt vesznek, az udvar rendben tartásában az évszaknak megfelelően segédkeznek.

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Célunk a gyermekek életkori szükségleteihez igazított tevékenységrendszer kialakítása, amely egyben fejlődésük záloga is. Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

A tevékenység célja:

- ❖ A gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése.

A tanulás szervezésének elvei:

- ❖ A gyermekek játékos természetéhez igazodó spontán **játékos tapasztalatszerzés** biztosítása.
- ❖ A **kötetlen tanulás** kereteinek kiszélesítése, ill. a kötött és kötetlen tevékenységek tartalmi elemeinek ötvözése. Nem szűkülhet le az ismeretszerzésre, változatos tevékenységi formákban, szervezeti- és időkeretben valósuljon meg.
- ❖ **Komplexitás** - az egyes tevékenységi formák, valamint az egyes műveltségterületek együttes megjelenése. A tanulás lehetséges formái játékba ágyazott komplex tevékenységekben valósulnak meg, oly módon, hogy a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos foglalkozásokat tervezünk és szervezünk.

Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységben a differenciálás elvét érvényesíti. A gyermeknek további választási lehetőségei vannak (eszköz, technika, együttműködési forma). Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységekben is tekintettel van az egyéni szükségletekre, a fejlődési ütemre és eltérő érdeklődésre.

- ❖ Az **utánzásos, minta- és modellkövetéses tanulásforma** előnyt élvez - minél több alkalma legyen a gyermeknek az utánzásra.
- ❖ A **játékos, cselekvéses tanulás dominanciája** érvényesül, a megismerés ehhez párosul.
- ❖ **Élményszerűség** - fontos feltétele a játékoság.
- ❖ **Együttes tevékenységek** körének bővítése. Azon együttes tevékenység a legélményszerűbb, amely:
  - kényszer nélküli,
  - a gyermek önállóságára épít,
  - a felfedezés lehetőségét biztosítja,
  - a gyermek új iránti vágyát kielégíti,

a gyermek mozgásigényét figyelembe veszi, kielégíti.

A tanulás tervezésének elvei:

- ❖ A gyermekek egyéni képességeinek, adottságainak figyelembevétele
- ❖ A fejlesztés céljának, feladatának, a választott tevékenységnek a megfogalmazása
- ❖ A fejlesztés didaktikai kereteinek rugalmas kezelése

A tanulás tervezésének írásos dokumentuma a **heti ütemterv**, mely rugalmasan igazodik az aktuális feladathoz, épít az előző hetek eredményeire, a nevelési folyamat egyéb területeivel összhangban.

A tervezésnél nem az ismeretanyag növelésére, hanem a sokoldalú megközelítésre helyezzük a hangsúlyt.

A tanuláshoz szükséges kognitív képességek alakulását az egyéni, differenciált fejlesztés érdekében az óvodapedagógus folyamatosan rögzítse a **fejlődési naplóban!**

Az óvodapedagógusok a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segítik a gyermekek személyiségének teljes kibontakozását.

VI. AZ ÓVODA ÜNNEPEI, RENDEZVÉNYEI

Az óvodai ünnepek kulcsfontosságúak a nevelőmunkánkban - a szülőkkel való nyílt párbeszéd és szoros együttműködés legfontosabb színterei. Az ünnep - nyilvánossága miatt - lehetőséget nyújt az óvoda sajátos, egyéni arculatának megteremtésére. Alkalmas arra is, hogy a szélesebb nyilvánosság számára is megmutatkozzon a nevelőközösség.

Az ünnepek pedagógiai jelentősége:

- ❖ Kiemeli az ünnep résztvevőit a hétköznapokból, ezáltal nagyobb aktivitásra, kreativitásra ösztönöz.
- ❖ Az előkészületek során fokozott mértékben nyílik lehetőség a kooperáció és kommunikáció gyakorlására - mindez a közösségi érzés alakítását szolgálja.
- ❖ Sokféle tevékenységre ad lehetőséget (önálló elképzelések megvalósítása).
- ❖ Formálja az esztétikai érzéket.

Az ünnep valójában az **értékteremtés folyamata** - az érték, alkotás, ötletmegvalósulás közös öröme.

Az ünneplést befolyásoló tényezők:

- ❖ Elegendő *idő* biztosítása az előkészületekhez:
  - A tervezésben jelenjen meg
  - Szülők és gyermekek bevonása
  - Az ünneplés időtartamának optimális megválasztása (ne legyen megterhelő a gyermek számára, várakozási- holt idő minimálisra csökkentése)
- ❖ A *színhely* gondos megválasztása:
  - Kerüljük a tömeget, a zsúfoltságot, mert ezáltal az ünnep elveszíti a varázsát
- ❖ Ünnepi *körülmények* megteremtése:
  - Közös ajándékkészítés, dekorálás

- ❖ *Az eszközök legyenek esztétikusak, színesek, minden gyermek számára elérhetőek.*

Az óvodai ünnepek, megemlékezések fajtái:

1. AZ ÓVODAI ÉLET HAGYOMÁNYOS ÜNNEPEI

❖ *Mikulás*

Az ünnep célja: a Mikulás megszólítja a gyermekeket, reagál viselkedésükre, figyelmeztet és dicsér - a gyermek további fejlődése érdekében. Mindezt úgy teszi, hogy ne rontsa el a gyermek ünnepi kedvét.

Megrendezés módja: zárt körben.

❖ *Anyák napja*

Az óvodapedagógusok és a szülők csoportonként közösen döntsenek év elején a megünneplés módjáról.

❖ *Évzáró*

Minden csoportban nyilvános, a családok részvételével történik. A szervezési feladatok alapos átgondolása nagymértékben befolyásolja az ünnep sikerét, eredményességét. Csökkentsük a hagyományos, színpadias szereplések időtartamát. Kapjon több teret az együttes játék, mese-dramatizálás, bábozás. Az ünnep ne legyen merev, túlfegyelmezett. Kövessük itt is a 3 - 7 éves gyermekek életkori sajátosságait.

❖ *Gyermekek név- és születésnapja*

Rövid, bensőséges, zártkörű. Minden csoport alakítsa ki a saját hagyományait.

❖ *Ballagás*

Az évzáróval együtt tartjuk. Rövid, de emlékezetes legyen. A mindenkori középső csoportosok búcsúztatnak, átveszik a „vándorbotot”, melyen a ballagó gyermekek neve szerepel.

2. NÉPHAGYOMÁNYHOZ KAPCSOLÓDÓ ÜNNEPEK

❖ *Karácsony*

Legyen más, mint a családi ünnep! A hangsúlyt az ünnepet megelőző készülődésre helyezzük. Adventi hetek elnevezéssel a karácsonyt megelőző hetekben többféle programot szervezünk a gyerekeknek, illetve a szülőknek. Vendéglelőadókat hívunk, a nevelőtestület bábjátékkal lepi meg a gyermekeket, az ünnephez kapcsolódó dalokból, versekből, mesékből összeállított rövid műsort a családi kézműves délután megnyitójaként mutatják be a gyermekek családtagjaiknak. A téli szünet előtti utolsó héten közös óvodai karácsonyi ünnepségen kívánunk egymásnak boldog ünnepeket. A gyermekek aktualitást tükröző munkáiból, a csoportszobákat, folyosókat díszítjük, „Madárkarácsony” szervezése.

Kerüljük a világnézetre történő utalást.

❖ *Farsang*

Jellegéből adódóan nagyobb nyilvánosság, jókedv jellemzi. A zsúfoltság elkerülése érdekében szülők nélkül, de más gyermekcsoportok bevonásával történjen. A jelmez egyetlen korcsoportban sem kötelező. Az ünnepi hangulat fokozása érdekében rendezhetünk „batyus bált”.

❖ *Húsvét*

Az ünnepi előkészületre tevődik a hangsúly. Húsvéti kézműves délutánjainkon a szülők gyermekeikkel együtt készülhetnek a közelgő ünnepre, különböző kreatív tevékenységek, technikák alkalmazásával. Az ünnep utáni első napon felelevenítjük a locsolkodás szokását is.

3. NEMZETI ÜNNEPEK

❖ Március 15.

Október 23.

Rövid megemlékezés formájában szervezzük. Az ünnepek társadalmi tartalmából annyi ismertetet közvetítsen az óvodapedagógus, amennyit az adott gyermekcsoport képes befogadni.

Főként a gyermekek érzelmeire hassunk - éreztessük meg a nap másságát (ünnepi öltözet, ünnepi ebéd, terítés, dekoráció).

4. HELYI SZOKÁSOKHOZ KAPCSOLÓDÓ ÜNNEPEK

❖ Szüreti multság   október

❖ Empátia nap   június

Mindkét rendezvény szervezése, lebonyolítása a családok bevonásával történik.

Tartalma: zenés műsor
                    táncház
                    büfé
                    tombola
                    arcfestés

5. JELES NAPOK

JELES NAPOK

Március 22.

Április 22.

Május 10.

Június 5.

Október 4.

Víz Világnapja

A Föld napja

Madarak, Fák napja

Környezetvédelmi Világnap

Állatok Világnapja

VII. AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZRE

❖ *A család*

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvodai nevelés a családi nevelést kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését. A jó együttműködés alapja a folyamatos és pontos információ az óvoda és a család között. Szoros, eredményes nevelőpartneri kapcsolatra törekszünk - a gyermekkel szemben támasztott egységes, következetes elvárások megfogalmazása érdekében. Nevelőmunkánk során figyelembe vesszük a családok sajátosságait, fontos hogy megismerjük nevelési elveiket, szokásaikat. Mindez a szoros, és hatékony együttműködéshez kiindulási alapot adhat, elengedhetetlen feltétele annak.

Az óvoda, vallási és világnézeti tekintetben nem elkötelezett.

A kapcsolattartás formái:

- Napi kapcsolattartás a szülőkkel: A gyermekekkel történt napi lényeges eseményekről minden nap lehetőségük van a szülőknek a tájékozódásra.
- Beszélgető kör, szülői értekezlet: Évente több alkalommal kerül megrendezése, kiváló lehetőséget biztosít a mindenkit érintő kérdések, globális problémák megvitatására.
- Fogadóóra: Alkalmas a gyermekkel kapcsolatos személyes problémák megbeszélésére, melynek során egyénre szabott, pedagógiailag és pszichológiailag alátámasztott értékelésre törekszünk. Igény szerint évente több alkalommal, előzetes megbeszélés alapján kerülhet rá sor.
A tanköteles korú gyermekek aktuális fejlettségi szintjéről a törvény által meghatározott módon tájékoztatjuk a szülőket.
- Nyílt napok: az óvodai beiratás előtt az érdeklődő szülők a gyermekkel együtt- előre egyeztetett időpont alapján- betekintést nyerhetnek az óvodai életbe.
- Közös rendezvények, kirándulások: A szülők bevonása az óvodai rendezvények szervezésébe, lebonyolításába erősíti a hatékony nevelőpartneri kapcsolat kialakulását.
- Faliújság: Az aktualitásokra vonatkozó információátadást segíti.

❖ Bölcsőde

Célunk a bölcsődéből az óvodába történő átmenet által előidézett pszichikai megterhelés enyhítése, a közösségváltás megkönnyítése a gyermekek számára.

❖ Iskola

Célunk, az óvodából az iskolába történő problémamentes átmenet előkészítése, segítése.

Kapcsolattartási formái:

- Az óvodapedagógusok- tanítónők közötti szakmai beszélgetések.
- Az óvodapedagógusok óralátogatása (iskolássá vált gyermekekhez)
- Az iskolák által szervezett nyílt napok, bemutatóórák időpontjáról a szülők tájékoztatása.

❖ Kapcsolattartás más intézményekkel

A pedagógiai kultúra, nevelőmunka hatékonyságának fokozása érdekében az alábbi **intézményekkel** erősítjük a kapcsolatunkat:

- Pedagógiai Szakszolgálat
- Debreceni Egyetem
- Gyermekjóléti Szakszolgálat

A gyermekek sokoldalú élményszerzésének biztosítása, színvonalas gyermek műsorok, előadások szervezése, lebonyolítása érdekében keressük a kapcsolatot **kulturális intézményekkel, pl.:**

- Vojtina Bábszínház
- Déri Múzeum
- Tímárház
- Méliusz Juhász Péter Könyvtár
- Debreceni Művelődési Központ
- Kodály Filharmónia
- Előadóművészek, színi társulatok

A *természettel, természetvédelemmel foglalkozó intézmények* által kínált lehetőségek optimális kihasználására törekszünk:

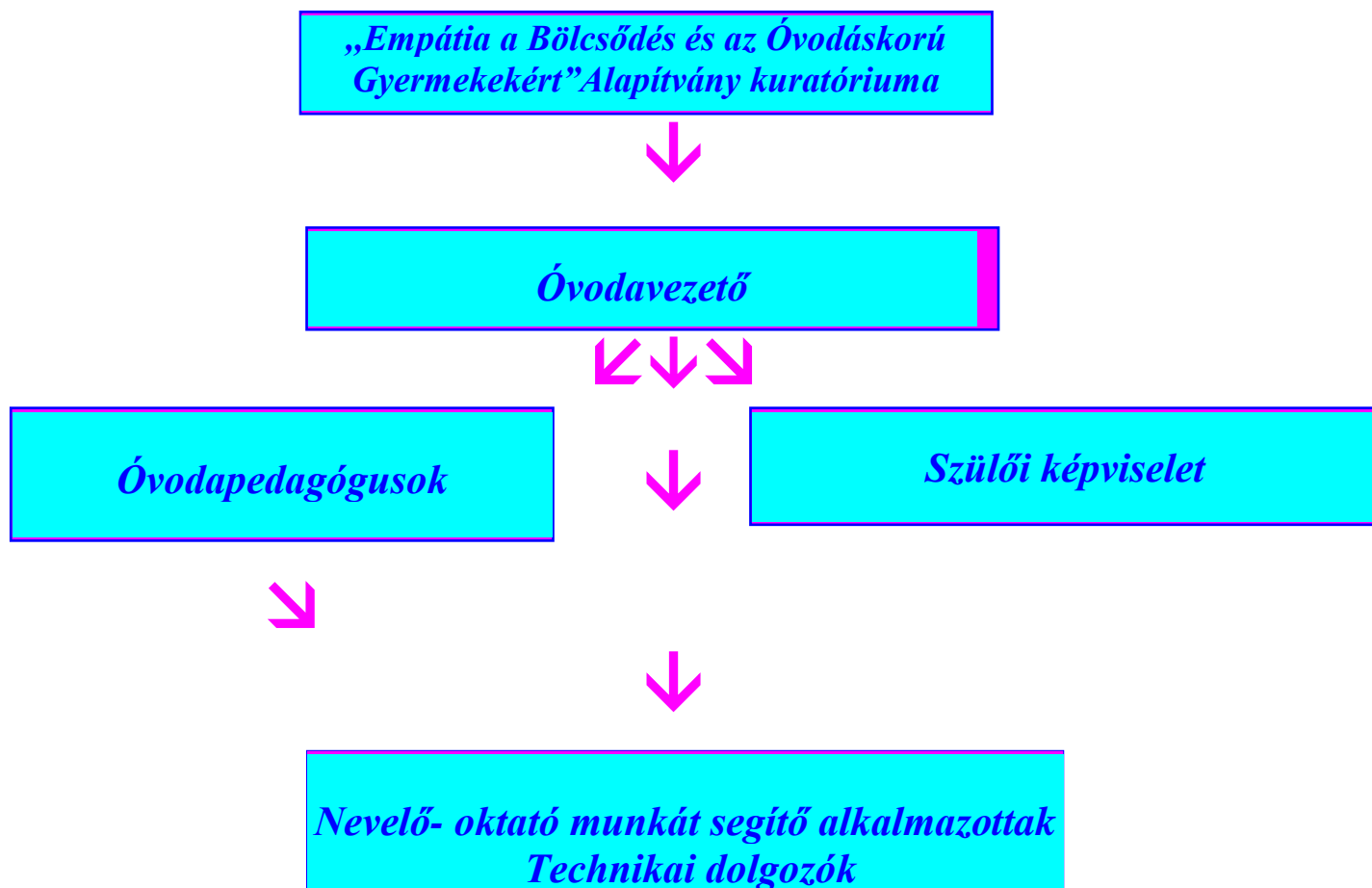
- Debreceni Állat - és Növénykert
- Botanikus kert
- Hortobágyi Nemzeti Park
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Egészségügyi szolgáltatóval, gyermekorvossal, védőnővel való kapcsolat: A gyermekek egészségügyi ellátása az óvodaorvos és a védőnő, valamint a városi gyermekfogászat szolgáltatásából áll. A rendszeres egészségügyi vizsgálatok megszervezése, lebonyolítása zökkenőmentes. Óvodánk gyermekorvosa hetente egy alkalommal ellátogat intézményünkbe. A védőnő az éves munkaterv alapján végzi a szükséges szűréseket, tisztasági vizsgálatot. Az alkalmazottak munka alkalmassági vizsgálatát a Debreceni Egyetem üzemorvosa végzi.

Kapcsolattartás a fenntartóval: Intézményünk fenntartója az „Empátia a Bölcsődés és az Óvodáskorú Gyermekekért” Alapítvány. A kapcsolattartás a hatályos jogszabályokban meghatározott, ill. szükség szerinti jellegű. Az együttműködés alapja az intézmény törvényes működtetése, érdekképviselés, a fenntartói elvárásoknak való megfelelés.

VIII. TERVEZÉS, SZAKMAI DOKUMENTUMOK, AZ ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

1. Az óvoda, irányítási - szervezeti felépítése

2. Az óvodai csoportok ellenőrzési és értékelési rendszere

Az ellenőrzést végző személyek: óvodavezető

Az ellenőrzés területe kiterjed:

- A munkakörrel kapcsolatos feladatok elvégzésének módjára, minőségére.
- A munkafegyelemmel összefüggő kérdésekre.
- A helyi nevelési program megvalósításának ütemére, minőségére, eredményére

Az ellenőrzés fajtái:

- Tervszerű, előre meghatározott szempontok szerint
- Spontán, alkalmoszerű (a felmerülő problémák megoldása, a napi felkészültség felmérése érdekében)

Az ellenőrzés kiterjed: óvodapedagógusok
dajkák
konyhai dolgozó
karbantartó

A belső ellenőrzés legfontosabb feladata az óvodában folyó pedagógiai tevékenység hatékonyságának mérése.

3. A nevelőmunka tervezése

Óvodánkban a nevelőmunka tervezésének teljes folyamata papír alapon történik.

Szakmai dokumentációs rendszerünk felépítése:

Óvodai nevelés országos alapprogramja
Helyi nevelési program
Éves vezetői munkaterv
Nevelési terv- csoport napló
Fejlődési napló

A csoportokban folyó nevelőmunka tervezése:

Óvodai csoportnapló: Az óvoda pedagógiai programja alapján a nevelőmunka tervezésének dokumentálására szolgál. Az óvodai csoportnaplóban fel kell tüntetni az óvoda nevét, OM azonosítóját és címét, a nevelési évet, a csoport megnevezését, a csoport óvodapedagógusait, a megnyitás és lezárás helyét és időpontját, az óvodavezető aláírását, az óvodai körbélyegzők lenyomatát, a pedagógiai program nevét.

Nevelőközösségünk saját csoportnaplót állított össze, mely megfelel a 20/2012. (VIII.31) EMMI rendeletben foglaltaknak, mely szerint:

Az óvodai csoportnapló tartalmazza

- a) a gyermekek nevét és óvodai jelét,
- b) a fiúk és lányok számának összesített adatait, ezen belül megadva a három év alatti, a három-négyéves, a négy-ötéves, az öt-hatéves a hat-hétéves gyermekek számát, a sajátos nevelési igényű gyermekek számát, továbbá azon gyermekek számát, akik bölcsődei ellátásban részesültek,
- c) a nevelési évben tankötelessé váló gyermekek nevét,
- d) a napirendet, a napirend szerinti tevékenységek időtartamát és a tevékenységeket,
- e) a hetente ismétlődő közös tevékenységeket tartalmazó hetirendet napi bontásban,

f) nevelési éven belüli időszakonként

fa) a nevelési feladatokat,

fb) a szervezési feladatokat,

fc) a tervezett programokat és azok időpontjait,

fd) a gyermekek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek, foglalkozások keretében az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységi formák tartalmi elemeit,

fe) az értékeléseket,

g) a hivatalos csoportlátogatásokat, a látogatás célját, időpontját, a látogató nevét és beosztását, a látogatás szempontrendszerét, az eredményt,

h) a feljegyzést a csoport életéről.

Nevelőmunka tervezése: A tervezés időszakát félévekben határoztuk meg.

1. félév: szeptember 01.- január 31.

2. félév: február 01.- május 31.

Ennek megfelelően készítjük el a nevelő munka tervezését, valamint a tervidőszakok végén az értékeléseket.

A heti ütemterv tartalmazza a fejlődést elősegítő tartalmak célját, feladatát, a képesség- és készségfejlesztés területeit, a tevékenységek előzményét.

A módszerek, eszközök alkalmazása, megválasztása, foglalkoztatás formája (hogyan kötött-, illetve kötetlen foglalkozás keretében valósul meg) az óvodapedagógusok kompetenciája, azonban mindig figyelemmel kell lenni az egyéni és életkori sajátosságokra és az egyéni fejlesztésre

4. A gyermekek fejlődésének mérése, értékelése

Nevelési programunk egyik fontos alapelve az egyéni bánásmód fokozott alkalmazása, az egyes gyermekeknek önmagukhoz viszonyított fejlesztése. Ezen nevelési alapelvnek való megfelelés elengedhetetlen feltétele a gyermeki személyiség alapos ismerete, a nevelési folyamat elemzése. Miután a nevelés preventív jellegű, nagy szüksége van az óvodapedagógusnak visszajelzésekre. A nevelés folyamatában szerzett tapasztalatok mellett olyan eszközökre, módszerekre van szükség, melyek segítségével reális információt kapunk a gyermek aktuális fejlettségéről.

Fontos, betartandó lépések a mérések lebonyolításánál:

1. Személyiséglapok vezetése
2. Egyéni, folyamatos megfigyelés, beszélgetés
3. A mérések céljának pontosítása
4. A mérőeszköz kiválasztása
5. A mérés megtervezése, végrehajtása
6. Az eredmények értékelése

A gyermekek fejlődésének mérése, értékelése az alábbi dokumentumok alkalmazásával valósul meg:

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció a gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett olyan dokumentum, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát. A 20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet 93/A §. (2) értelmében a dokumentum tartalmazza:

- a gyermek anamnézisének,
- a gyermek fejlődésének mutatóit (érzelmi-szociális, értelmi, beszéd-, mozgásfejlődés), valamint az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfigyeléseket,

- a gyermek fejlődését segítő megállapításokat, intézkedéseket, az elért eredményt,
- amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a vizsgálat megállapításait, a fejlesztést végző pedagógus, fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatait,
- a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait,
- a szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket.

A PREFER (Preventív Fejlettségvizsgáló Rendszer) az ötödik életévüket betöltött gyermekek-nél kerül felvételre.

Vizsgálati területei

- ❖ Tudás
anyanyelv
matematika
írás-mozgás koordináció
- ❖ Magatartás, jellem
önkiszolgálási szokások
feladathoz, felnőttekhez, kortársakhoz való viszony
- ❖ Adottságok
nem, kor
érettség
pszichés jelleg
fogyatékoság
- ❖ Környezet
tárgyi
családi
óvoda

A két mérési eszköz együttes alkalmazása révén kapunk reális képet óvodásaink személyiségének aktuális fejlettségéről, az iskolakészültségnek való megfelelés színvonaláról.

A gyermekek fejlődésének értékelése, a dokumentálás rendje

A mérés, megfigyelés típusa	Korcsoport	Határidő	Dokumentálás helye
Anamnézis, belépési szint	3 év	November 1.	Fejlődési napló
Egyéni fejlettség mérő lap	Valamennyi	Január 31. Június 15.	Fejlődési napló
PREFER vizsgálatok	5év	aktuálisan	Fejlődési napló

Szülők tájékoztatása

Az óvodapedagógus a gyermek fejlődésére vonatkozó mérések eredményéről folyamatosan tájékoztatja a szülőt, fogadó óra, szülői beszélgető kör alkalmával.

A szülő gyermeke fejlődéséről, óvodai szokásairól, bármikor tájékoztatást kérhet, a gyermekcsoport életének megzavarása nélkül.

IX. DIFFERENCIÁLÁS, KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK, GYERMEKVÉDELEM

Differenciálás, személyes bánásmód

Olyan bánásmód mellyel érzékenységet mutatunk a gyermekek különbözősége iránt. Minden gyermek más és más, különböző adottságokat örökölnek a szülőktől, eltérő környezeti, ill. nevelő hatások érik őket, s ezek más személyiséggé formálják, alakítják őket. Differenciálás révén a gyermek a számára megfelelő nevelésben, oktatásban részesül, ezáltal teljesítménye fokozható, személyisége legoptimálisabban fejleszthető.

A differenciálás minden óvodapedagógusra kötelező érvényű. Célunk, hogy minden gyermek a maga módján, saját ütemében, képességei szerint tudjon fejlődni és kibontakozni. Egyéni bánásmódra minden gyermeknek szüksége van, annak is, aki sajátos – pozitív vagy negatív tulajdonságával nem hívja fel magára a figyelmet.

● *Az óvodapedagógus feladatai*

- ❖ Biztosítsa minden gyermek számára a differenciált, egyéni bánásmód elvét.
- ❖ Teremtsen érzelmi biztonságot nyújtó légkört, éreztesse támogató figyelmét.
- ❖ Biztosítsa, hogy a gyermekek saját képességeiknek, rá jellemző vonásaiknak megfelelően haladjanak, fejlődjenek.
- ❖ Vegye figyelembe a gyermek fejlődésében jelenlévő, és azt meghatározó érési folyamatot.
- ❖ Elfogadó, toleráns attitűd jellemezze az egyéni eltérésekkel szemben, a fejleszthetőséget mindenkor szem előtt tartva.
- ❖ Minden gyermekben keresse azt a képességet, készséget, mely alapja lehet a pozitív megerősítésnek, értékelésnek. Segítse, hogy a lehetőségekhez mértén, minden gyermek tűnjön ki valamiben.
- ❖ Nevelő- oktató munkájában minél több területen jelenjen meg a differenciálás, az egyéni bánásmód elve.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelése

A 2011. évi CXCV. törvény 4. § 13. pontja két ellátási kategóriát határoz meg:

a) *különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:*

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, (Alapító okiratunk nem teszi lehetővé SNI-s gyermekek fogadását.)

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) *a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.*

Célunk, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek léte, nevelése és fejlesztése illeszkedjen az óvodai nevelésünk egészébe. Szemléletünk alapja az előítéletektől, sztereotípiáktól mentes, gyermekek egyéni fejlettségét szem előtt tartó, szeretetteljes, elfogadó attitűd, nevelői légkör. Az elfogadás azonban sohasem jelenthet passzivitást. Minden gyermekben meg kell találni azt a „pontot”, területet, képességet, készséget, mely kiemelhető, mely által személyisége a legoptimálisabban fejleszthető. Elengedhetetlen a pedagógus részéről az értő figyelem a gyermek irányába.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Problémáik leküzdhetők a környezettől kapott támogatásnak, illetve a korábbi kedvezőtlen környezeti feltételek módosulásának köszönhetően.

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek közösségi életbe való beilleszkedését elősegítő rehabilitációs célú foglalkoztatásra jogosult, melyet az óvodai nevelés és/vagy a nevelési tanácsadás keretében kell megvalósítani.

● Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Derítse fel a gyermek fejlődését veszélyeztető okokat. Ismerje meg a gyermekről alkotott szakvéleményt.
- ❖ Pedagógiai eszközökkel törekedjen a káros hatások megelőzésére, ill. ellensúlyozására.
- ❖ A lemaradások természetes módon történő fejlesztése sok mozgással, játéktevékenységgel.
- ❖ Növelje motivációjukat, juttassa sikerélményhez őket.
- ❖ Folyamatos segítségnyújtás és ellenőrzés.
- ❖ A gyermek önmagához mért fejlődésének értékelése.
- ❖ Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedést kezdeményezzen.

Kiemelten tehetséges gyermekek

Az óvodai tehetséggondozás a tehetség-ígéreték megtalálásával kezdődik, majd a fejlesztés egyénre szabott módjaival folytatódik.

A gyermekek sokoldalú fejlesztése, a tehetséggondozás, ill. egyéni képességfejlesztés érdekében olyan **speciális foglalkozásokat** tervezünk, melyek tapasztalatokkal, készségekkel, jártasságokkal gazdagítják a gyermekek személyiségét. Régóta ismert pszichológiai tény, hogy egy közösségben minden gyermek egyéniség, speciális karakter: az egyik poéta, a másik filozófus, a harmadik képzőművész. Ily módon kiemelt feladat minden egyes gyermeknél a tehetséges vonások megkeresése, azok mielőbbi azonosítása, s a környezeti feltételek megfelelő alakításával azok fejlesztéséről való gondoskodás.

Az ingergazdag környezetnek fontos része van a képességfejlesztés területén, a tehetségre utaló kiemelkedő adottságok csak a gyerekek megfelelő környezeti hatások által fejlődnek képességgé, tehetséggé.

Megfelelő tevékenységek gyakorlásával alacsony adottságok mellett is el lehet érni magasabb színvonalú képességeket. Ezek hiányában azonban a jó adottságok sem segítenek ahhoz, hogy jó képességeket érjünk el.

Speciális foglalkozásaink célja:

❖ Komplex képesség - és személyiségfejlesztés, a gyermekek iskolakészültségi szintjének növelése, szándékos figyelem és gondolkodás fejlesztése.

E foglalkozásoknak nincsenek - a többenél eredményesebben alkalmazható - módszerei. A különbséget a **fejlesztés ütemében és tartalmában** kell keresnünk.

Intézményünkben az alábbi területeken zajlik speciális foglalkozások megvalósítása:

- *Mozgás:* E foglalkozások beiktatását az óvodai életbe különösen indokolja az a tény, hogy a mozgással való ismerkedést abban a korban kell elkezdni, amikor az élmények életre szóló emlékké vésődnek a gyermek érzelmi emlékezetébe, s ha ebben a korban avatott kezek ismertetik meg velük a mozgás örömét, a jó pedagógiai munka nyomai kitörölhetetlenül élnek bennük életük végéig.
- *Zenei nevelés:* A zeneóvodai foglalkozások alapelve: élményszerű tanítással és következetes nevelői munkával, változatos módszerekkel és értékes anyaggal minden gyermek képessége fejleszhető és motiválható.
Közvetlen célja: zenei képességek fejlesztése, a zenei írás - olvasás előkészítése. Távolabbi, közvetett célja pedig az, hogy az óvodában elkezdett ének - zenei nevelőmunka segítse elő a zeneileg érzékeny, a zene iránt fogékony ember kinevelését.
- *Idegen nyelv:* Idegen nyelvi foglalkozásainkon a gyermekek kommunikáció centrikus, irodalmi - zenei jellegű, játékos és manuális tevékenységek biztosításával sajátítják el az óvodáskorú gyermek számára fontos, érdekes ismeretanyagot
Célunk: A játék, játékoság, mint módszer révén a mindennapi élet eseményeihez kapcsolódva „belopni” az idegen nyelvek létezését a gyerekek tudatába.

● *Az óvodapedagógus feladatai*

- ❖ A gyermek személyiségének figyelembe vételével átlagon felüli adottságaik, kreativitásuk, motivációjuk felfedezése, személyiségük optimális fejlesztése, önmagukhoz mérten tehetségük kibontakoztatása.
- ❖ Ismerje fel a gyerekekben rejlő „tehetség-csírákat”, egyénre szabott módon foglalkozzék a tehetség-ígéretes gyermekekkel.
- ❖ Lehetőséget ad a gyermeknek a tehetsége gyakorlására, biztosítja a szükséges személyi- és tárgyi feltételeket, fejleszti a gyermeket.
- ❖ Vonja be a szülőket a tehetségfejlesztő munkába, hiszen a tehetséggondozás a családokkal együttműködve valósít meg.

Szociális hátrányok enyhítését szolgáló tevékenység

A hátránycsökkentő tevékenység legfontosabb eleme a gyermek szociális háttérének, alapvető szükségleteinek, szokás-, és szabályrendszerének ismerete. Éppen ezért elengedhetetlen a családdal való szoros együttműködés.

● *Az óvodapedagógus feladatai*

- ❖ Óvodába lépéskor anamnézis felvétele, folyamatos kapcsolattartás a szülőkkel
- ❖ Befogadó, előítéletektől mentes, szeretetteljes, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtése.
- ❖ Társadalmilag elfogadott normák, magatartás minták közvetítése, elsajátíttatása.
- ❖ Egyenlő bánásmód elvének érvényesítése.
- ❖ Vegye figyelembe a gyermekek egyéni képességeit, szociokulturális háttérüket.
- ❖ Szükség esetén speciális szakemberek bevonása, együttműködés a családsegítő szolgálat és a gyermekjóléti szakszolgálat szakembereivel.
- ❖ Egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezése, megszervezése.

Gyermekvédelem

A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. XXXI. törvény értelmében az óvodapedagógus kötelessége, hogy közreműködjön a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

A gyermekvédelem, a gyermeki jogok tiszteletben tartása óvodai nevelőmunkánk alapja. Meghatározza a nevelési attitűdöket és gyermekképünket. A gyermeket szeretetteljes gondoskodás, különleges védelem illeti meg. Óvodai nevelésükben a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására törekszünk, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával. Az óvoda valamennyi dolgozójának alapvető feladata, kötelessége a rá bízott gyermekek védelme, a pedagógia eszközeivel, módszereivel való megsegítése, támogatása.

Intézményünkben a megelőzés fontosságára helyezük a hangsúlyt. Ennek alapja a családi nevelés és az óvodai nevelés összhangjának megteremtése, a gyermek és családja alapos megismerése, a személyiségi jogok tiszteletben tartásával. A tudomásunkra jutott információkat, bizalmasan, a titoktartási kötelezettség megtartásával kezeljük.

Feladataink a gyermekvédelem területén:

- Gyermeki jogok, esélyegyenlőség biztosítása
- Bizalmon alapuló kapcsolat kialakítása a családokkal
- Támogató segítségnyújtás a családok számára a gyermekek nevelésével kapcsolatban
- A gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal, a gyermekjogi képviselővel, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.
- Szülők tájékoztatása a szociális alapon adható kedvezmények igénybevételi lehetőségeiről, feltételeiről.
- Gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályi változások figyelemmel kísérése.

Óvodánkban a kedvező szülői háttérből és az intézmény működési jellegéből adódóan, évekre visszamenőleg nem adódott gyermekvédelmi feladat, de ez nem zárja ki annak potenciális lehetőségét.

1.sz. melléklet

A pedagógiai program megvalósításához szükséges, a nevelőmunkát segítő játékok és eszközök felsorolása

SORSZ	Nevelési terület	Eszközfajták
1.	Különbféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei	<i>csoportszobai és udvari</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Óvodai babaszobai bútor ▪ Óvodai babakonyhai bútor ▪ Bababölcső ▪ Puha babák ruhatárral ▪ Babatextília ▪ Babaedények (készlet) ▪ Fa-, műanyag, textil gyümölcsök, zöldségek ▪ Seprű, lapát, felmosó ▪ Vasalóállvány, vasaló ▪ Fodrász, orvosos kellékek ▪ Faállatok, Műanyag állatkészlet ▪ Autók, buszok, repülők, hajók ▪ Fa építőkocka, építő készlet ▪ Lego készlet ▪ Bábok- ujjbáb, kesztyűbáb, síkbáb, fakanálbáb ▪ Bábparaván ▪ Ruhák, kiegészítők a dramatizáláshoz ▪ Kisméretű barkácsolóeszközök, melyek nem veszélyeztetik a gyermekek testi épségét.
2.	Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	<i>csoportszobai és udvari</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Óvodai többfunkciós mászóka ▪ Labdák (kicsi, nagy) ▪ Tornakarikák ▪ Tornakendők ▪ Tároló kosarak ▪ Kavicslépegető, lépőkő, "hegycsúcsok" ▪ Egyensúlyozó korong ▪ Körkötél ▪ Bója ▪ Ugráló labda készlet ▪ Ugrókötél ▪ Nagy, vastag tornakötél - húzókötel ▪ Bordásfal ▪ Trambulin ▪ Tornaszekrény ▪ Zsámoly ▪ Tornapad ▪ Futball kapu
3.	Ének, zene, énekes játékok eszközei	
	Hangszer (pedagógus-)	

	soknak)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ furulya ▪ metallofon
	Hangszer (gyermeknek)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyermekhangszer készlet, benne: ▪ Dob ▪ Cintányér ▪ Hangvilla ▪ Csengők, csörgők ▪ Harangok ▪ Triangulum ▪ Furulya ▪ Xilofon ▪ Kasztanyetta ▪ Egyéb ritmushangszerek
4.	Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kesztyűbáb készlet ▪ Ujjbáb készlet ▪ Diavetítő ▪ Bábparaván ▪ Tábla ▪ Textil fejdíszek ▪ Jelmezek ▪ Anyanyelvi képkirakó ▪ Mesekönyvek ▪ Hangkazetta, CD lemezek ▪ Fejlesztőjáték ▪ Diafilmek
5.	Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ravensburger társasjátékok ▪ Kirakó játékok / puzzle ▪ Memória játékok ▪ Sakk ▪ Kártyajátékok ▪ Dominó ▪ Matematika 1-2-3 ▪ Logico, ▪ Minimatt ▪ Homokozó-készlet ▪ Konstruktív játékok ▪ Mesekártya ▪ Mágneses betű- és számkészlet ▪ Gyöngyfűző készlet ▪ Papírtégla készlet ▪ Favonat készlet
6.	Ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ecsetek, többféle méretben ▪ Vízfesték, tempera, Bandella szivárványfesték

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ollók ▪ Agyag, gyurma ▪ Színes papírok ▪ Fehér papír ▪ Színes ceruza Filc tollak ▪ Zsírkréta ▪ Festéktálak ▪ Fonalak ▪ Kreatív kellékek (zsenília, krepp papír, gyapjú, hullámpapír, origami papír, stb.) ▪ Termékek, egyéb anyagok ▪ Szövőkeretek ▪ Körmöcskék ▪ Kézimunka készlet ▪ Ceruzahegyező ▪ Ragasztó ▪ Ragasztó stifték ▪ Festőkötények ▪ Ragasztó pisztoly ▪ Üvegfesték ▪ Arcfesték ▪ Kréta
7.	A természeti-emberi tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mikroszkóp ▪ Tükör kis- és nagyméretű ▪ Szemléltető képek ▪ Manipulációs eszközök ▪ Minimat ▪ Számok világa ▪ Parafa táblák ▪ Mérőedények ▪ Számolókorongok, színes pálca készlet ▪ Egyéb, a csoportszoba berendezését képező eszközök
8	Munka jellegű tevékenységek eszközei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eszközök az önkiszolgáló munkához ▪ Gyermek szerszámok - kapa, gereblye ▪ Seprű, lapát ▪ Eszközök a napi munkához, a csoport életével kapcsolatos munkához

2. sz. melléklet

Egészségnevelési program

Az egészség az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása szerint a jó testi, lelki és szociális közérzet állapota, amely nemcsak a betegség és más testi-lelki zavarok hiányát jelzi, hanem jogot is az egészségre, a lehető legteljesebb jó közérzetre. Más szavakkal az egészség az emberi lény minden irányú biológiai, pszichológiai és szociális egyensúlyát és harmóniáját jelenti.

Az egészséges életmód kialakításában az egészségnevelés és az egészségügyi tájékoztatás, a tömegkommunikáció és az oktatás szerepe a legjelentősebb. Már a kisgyermeknél törekedni kell a legszükségesebb egészségügyi ismeretek elsajátíttatására. A családi nevelés mellett, ebben jelentős szerepe van az intézményes nevelésnek is. Mivel az óvoda a kisgyermek életében többnyire a másodlagos szocializáció első színtere, így fontos feladata az óvodai nevelésnek az egészség fejlesztésére és az egészségkárosodás megelőzésére irányuló egészségnevelő tevékenység, az egészséges életvitel igényeinek alakítása.

Az egészség megvédésére, fejlesztésére a gyermekeket tehát kiskoruktól kezdve kell nevelni. A 3-7 éves kor rendkívül fontos a szokások alakítása és megerősítése szempontjából. Az élet ezernyi apró szokása ebben az életkorban mélyül el és szilárdan bevésődik.

Az egészségnevelés az óvodai élet valamennyi szakaszára vonatkozik. A mindennapok nevelőmunkájának szerves része, a gyermekek személyiségfejlesztése érdekében.

A gyerekeket értelmi szintjüknek, érzelmi sajátosságaiknak figyelembe vételével vezetjük be a saját testüknek és a test működésének megismerésébe, felfedezésébe. Megismertetjük velük az egészség megvédéséhez, megerősítéséhez szükséges tevékenységeket (helyes táplálkozás, testedzés, személyi higiéné, balesetek megelőzése).

Az egészségnevelési program területei

➤ Egészséges környezeti feltételek biztosítása

Intézményünk a Nagyerdőn, csendes, a város zajától mentes természeti környezetben helyezkedik el. Gyermek és természetbarát kialakítása révén ideális miliőt biztosít az óvodás gyermekek fejlesztésére. Biztosítja egészségük megőrzését, lehetővé teszi mozgás- és játékigényük kielégítését.

➤ Helyes életritmus kialakítása. Gondozás, testi szükségletek kielégítése

A helyes életritmus kialakítása az egészséges testi és szellemi fejlődés alapfeltétele. Óvodánkban a helyes életritmust a hetirend mellett a napirend biztosítja, mely rugalmas, de a rendszeresen visszatérő ismétlődések érzelmi biztonságot adnak a gyerekeknek. Ez a stabilitás szilárd szokásokhoz vezet, azaz az időérzék, a rend, rendszeresség megértését jelenti.

A **gondozás** az óvodai nevelőmunka szerves része, melynek feladata a gyermek testi jólétének, egészséges fejlődésének biztosítása.

A gondozáshoz tartozik többek között:

❖ *Személyes higiéné, testápolás*

Az egészség fő feltétele a tisztaság. A rendszeres testápolás hozzátartozik az egészség védelméhez. A helyes tisztálkodási szokásokat kisgyermekkorban gyakorlással kell kialakítani. A gyerekeket fokozatosan és folyamatosan, differenciált segítségadás mellett szoktatjuk az önálló tisztálkodásra.

A száj, illetve a fogak ápolására is kellő figyelmet fordítunk. A gyerekek az óvodába lépés után néhány hónappal már ismerkednek a helyes fogkefe használatával, fogmosási technikával. Évente egyszer fogászati szűrést szervezünk óvodásaink számára.

A területi védőnő havi rendszerességgel látogatja óvodánkat.

❖ *Öltözködés*

A ruházat véd az időjárás viszontagságai ellen, megóv a sérülésektől és szabályozza a hőveszteséget. Fontos, hogy alkalmazkodjon az időjáráshoz, megfeleljen a gyermek komfortérzetének, ne akadályozza a mozgásban, biztosítsa a bőr szellőzését.

Az öltözködés során számos lehetőség adódik a gyermek különböző képességeinek, készségeinek pl.: mozgáskoordináció-, térlátás-, testséma-, taktilis csatornák-, percepció fejlesztésére.

A fent említett tevékenységeken kívül rendkívül fontos a gondozási célokat szolgáló helyiségek (mosdó, WC, öltöző) tisztán tartása, fertőtlenítése, rendeltetésszerű használata.

A gondozási feladatok ellátásához napirendünk elegendő időt biztosít, és mindezt nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben végezhetik a gyerekek.

➤ *A korszerű, egészséges táplálkozás* a növekedés és fejlődés egyik legfontosabb feltétele.

Gyermekkorban a tápanyagok nemcsak a játék, mozgás vagy egyéb tevékenység során felhasznált energiát pótolják, hanem a növekedéssel és fejlődéssel járó testépítést is biztosítják.

A gyermek gyomra kicsi, így egyszerre nagy mennyiségű táplálék befogadására nem képes. Ezért nagyon fontos, hogy megfelelő időközönként egyen a gyerek, és hogy a napi ételmet többszöri- napi ötszöri- étkezés során fogyassza el.

Az óvodai étkeztetés során igyekszünk kielégíteni az egészséges táplálkozás követelményeit. Heti étrendünk összeállításánál szem előtt tartjuk, hogy megfelelő arányban szerepeljenek a fő tápanyagok (fehérje, szénhidrát, zsír), ásványi anyagok, vitaminok, valamint a gyerekek életkori sajátosságait is figyelembe vesszük. A változatos, házi ízek, az ételek minősége és mennyisége nagymértékben hozzájárul a ránk bízott gyerekek egészséges fejlődéséhez.

Hetente 1- 2 alkalommal gyümölcs-, ill. zöldségnapot tartunk. Foglalkozások keretében új ízekkel, étel- és italfeleségekkel ismertetjük meg a gyerekeket, akik

maguk is részesei lehetnek egyszerűbb ételféleségek (vitamin- gyümölcssaláta) elkészítésének.

A mindennapok során igyekszünk örömtelivé tenni az étkezést, az ételek elfogyasztásához nyugodt, kellemes légkört, megfelelő időt biztosítunk.

➤ Mozgás nélkül nincs egészséges élet, nincs harmonikus testi fejlődés. A mozgás életjelenség.

Kisgyermek számára különösen fontos az idejében elkezdett testgyakorlás, mert ebben a korban a gyermek fejlődése és a testmozgás a legszorosabban összetartozik.

Az óvodában a gyerekek mozgásigényének kielégítését, fejlesztését a testnevelési foglalkozások, mozgásos tevékenységek szolgálják.

A tornának, játékos mozgásoknak teremben és szabad levegőn, eszközökkel és azok nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján lehetőséget biztosítunk.

Fontosnak tartjuk a különböző mozgásformák kialakítását, gyakorlását. Az új mozgásformák próbálgatása során a gyermek megtapasztalja, hogy mire képes, megismeri önmagát.

A gyermekek mozgásigényének kielégítését szolgálja óvodánkban a napi két alkalommal megtartott mindennapos testnevelés, a heti egyszeri testnevelés foglalkozás, valamint az udvari mozgásos tevékenység. A mozgásos játékokat sétákkal, kirándulásokkal egészítjük ki.

Programunkban megtalálhatók a különböző különfoglalkozások (foci, kötélugrás). Ezek mozgásfejlesztő, tartásjavító, edző tevékenysége szervesen kapcsolódik az óvoda napirendjéhez és a gyerekek fizikai terhelhetőségéhez.

A rendszeres mozgással az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk a gyerekeket, és mintát adunk a szülőknek is.

A mozgásos tevékenységek során a gyermek fizikailag megerősödik, és olyan tulajdonságokkal gazdagodik, melyek az iskolai oktatás kezdeti nehézségeit-padban ülést, figyelem összpontosítást, sőt a közösségbe való beilleszkedést is-megkönnyíti.

Feladatainkat, céljainkat a családokkal együttműködve valósítjuk meg, hiszen a gyermekek fejlődését az óvodai nevelés és a családi nevelés együtt, egymást kiegészítve szolgálja.

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉS

Az „Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda módosított Helyi Nevelési Programjának érvényességi ideje:

2019. november 01. napjától visszavonásig

A Nemzeti Köznevelési törvény értelmében a pedagógus a nevelőtestület tagjaként részt vesz az intézmény nevelési programjának tervezésében és értékelésében, indokolt esetben javaslatot tehet a program módosítására, melyet írásban nyújthat be az óvoda vezetőségének.

Előírás a programmódosítás kezdeményezésére:

- A nevelőtestület 50 % + 1 fő írásbeli előterjesztést tesz az óvoda vezetőségének.

A módosítás indokai lehetnek:

- ❖ A program beválás vizsgálatokor megfogalmazott hiányosságok pótlása, módosításra tett javaslatok jóváhagyása
- ❖ Fenntartói elvárásoknak megfelelő feladatváltozás
- ❖ Jogszabályban történő változások
- ❖ Vezetőváltás

Az intézmény Helyi Nevelési Programja megtalálható:

1 példány az óvodavezetői irodában, 1 – 1 példány az óvodapedagógusoknál.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Az „Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda nevelőtestülete:
..... %-os arányban, a 2019. 10. 25. napján kelt nevelőtestületi határozat alapján, a módosított Pedagógiai Programot elfogadta.

Kelt: Debrecen, 2019. 10. 25.

.....
nevelőtestület képviselőjében

Az „Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda Pedagógiai Programját az intézmény vezetője jóváhagyta.

Kelt: Debrecen, 2019. 10. 25.

PH

.....
óvodavezető aláírása

Az „Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda Pedagógiai Programjával a fenntartó egyetért.

Kelt: Debrecen, 2019. 10. 29.

PH

.....
fenntartó aláírása

Az „Empátia az Óvodáskorú Gyermekéért” Alapítványi Óvoda Pedagógiai Programját a szülői képviselő ..... számú határozatával 2019. október 28-án egyhangúlag elfogadta.

Kelt: Debrecen, 2019.10. 28 .

.....
Szülői képviselő nevében

